

077

BIBLIOTECA

PENTRU TOTI

GABRIELE d'ANNUNZIO

Cartea Fecioarelor

— NUVELE —

TRADUCERE DE

A. ALECSANDRESCU-DORNA

LITERE
ȘTIINȚĂ

ARTĂ

Editura Librăriei LEON ALCALAY

BUCUREȘTI CALA VICTORIEI No 17

Prețul 30 ba

BIBLIOTECA PENTRU TOTI

Traduceri din literatura rusă :

<i>Andriev. L.</i> , Spionul, Viziuni.....	0.30
» Gândirea	0.30
<i>Cehov.</i> Nuvele	0.30
<i>Dostoiensky.</i> Povestiri.....	0.30
» Precocii	0.60
» » Suflet de copil	0.60
<i>Gorki.</i> Azilul de noapte	0.30
» Nuvele. Celcaș Macarie Ciudră .	0.30
<i>Gogol.</i> Oameni vechi.....	0.30
» O noapte de Mai	0.30
» Mantaua, Caleașca.....	0.30
» Revizorul Comedie.....	0.30
<i>Korolenko.</i> Nuvele Siberiene	0.30
<i>Lermontow.</i> Un erou al timpului nostru	0.60
T.....	0.30
.....	0.60
.....	0.30
1.....	0.30
.....	0.30
.....	0.30
.....	0.30
<i>Pușkin.</i> Dubrovsky	0.30

3765210

Din literatura Polonă și Cehă :

<i>Sienkiewicz.</i> Quo-Vadis.....	1.20
» Bartek învngătorul.....	0.30
» Pentru pâine	0.30
<i>Swatopluk-eh.</i> Cântecul Sclavului ...	0.30
» Invierea	0.90

ATF

Juciu
24/viii-91

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

GABRIELE d'ANNUNZIO

CARTEA FECIOARELOR

— NUVELE —

TRADUCERE DE

A. ALECSANDRESCU-DORNA

376521

BUCUREȘTI

Editura Librăriei LEON ALCALAY

CALEA VICTORIEI, 37

1911

1-337

850-32-59.0

FECIOARELE

I

Potirul eși din biserică la amiazi. Pe toate drumurile se așternuse întâia zăpadă, pe toate casele era zăpadă. Pe sus însă, printre nourii lânoși, apăreau insule albastre, se întindeau cu încetul în spre palatul Brina, se luminau în spre Bandiera. Și în văzduhul alb, peste satul alb apărea acum minunea soarelui.

Potirul se'ndreptă în spre casa Giulianei ; lumea se oprea să vadă trecând pe preotul slujitor cu capul gol, cu stiharul violet, sub marele baldachin roșu, între felinarele aprinse purtate de clerici. Clopoțelul sună limpede însoțind psalmii murmurăți de preot. Câinii vagabonzi se furișau pe ulicioare : Mazzanti se opri din adunatul zăpezii în colțul drumului și-și descoperi chelia închinându-se. În punctul acela, din fundul lui Flajano se răspândea în văzduh mirosul cald și sănătos al pâinei proaspete, mirosul acela care atâță cerul gurii.

În odaia bolnavei cei de față auziră clincătul și auziră pe scări pe cei ce veneau. Giuliana țera în pat, moleșită de fierbințeala frigurilor, într'o somnolență apăsătoare, cu răsuflarea repede, ruptă de gemete. Pe albeața perinei ședeă capul aproape

fără păr, fața de o culoare aproape ca ceara, cu pleoapele pe jumătate închise peste ochii sticloși și nările păreau înegrite de fum. Mâinile ei descarnate aveau unele mici mișcări inconștiente, unele gesturi de a apucă ceva în gol, unele semne ciudate, neașteptate, care îngrozeau pe cei ce-i stau aproape; și pe brațele palide se produceau din când în când unele contracțiuni de mușchi, *tremurul tendoanelor*; și câte odată un bolborosit neînțeles îi eșia de pe buze, ca și când cuvintele i s'ar fi lipit de aspreala limbei, de balele gingiilor.

În odaie se făcuse tăcerea aceea tragică ce singură precede întâmplările supreme, o tăcere în care răsuflarea bolnavei și gesticulările nesigure și pornirile răgușite ale tusei luau un fel de solemnitate funebră. Pe ferestrele deschise intră aerul curat și eșiau exalările boalei. O lumină vie albă se răsfrângea de pe acoperișurile cu zăpadă și de pe capitellurile corintiene dela Portanova: o eflorescență cristalină de ciurciuri de ghiață schinteia de raze la înălțimea odăei. Înăuntru, pe pereți, atârnav mari medalii sfinte de plumb; atârnav icoane. Sub un clopot de sticlă o Madonă dela Loreto toată neagră, fața, sânul și brațele, ca un idol barbar, răsărea glorificată din îmbrăcămintea de aur pe care străluceau jumătățile de lună. Într'un colț, un altar mic alb cu un Christos vechiu de fildeș pe o cruce bătută cu sidef, cu două vase albastre pline de erburi mirositoare.

Camilla, sora, singura rudă, lângă pat, foarte palidă, ștergea buzele negricioase și dinții încrustați ai bolnavei cu o cârpă muiată în oțet. Don Vincenzo Bucci, medicul, pe un scaun, se uita la mânerul de argint al bastonului lui frumos, la pietrele frumoase ale inelelor din degete, așteptând. Teodora La Jece, o țesătoare vecină, sta în picioare,

tăcută, ocupată să-și potrivească a durere fața albă și ciupită, ochii cenușii de plumb, gura.

Pax huic domui — zise preotul întrând. Și apărură în ușe Don Gennaro Tierno, o făptură naltă și subțire, numai colțuri, având uneori mișcările unei gogoase ce se destramă, pe niște picioare enorme. După dânsul venea Rosa Catena, o femeie care în tinerețe făcuse jurământ de necurăție, și care acum își mântuia sufletul asistând pe cei ce trăgeau să moară, scaldând cadavrele, îmbrăcându-le și așezându-le în coșciug, fără nici o plată.

În odaia Giulianei toți erau în genunchi, cu capetele plecate. Bolnava nu auzea; o stupefacție desăvârșită îi mai ținea simțurile. Și aghiezmui-torul se ridică deasupra ei, luminos în aer, aghiezmuid patul.

— *Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor...*

Dar Giuliana nu simți stropirea curățitoare care o făcea mai albă ca zăpada înainte Domnului ei.

Trăgea peste ea, cu degetele-i subțiri, plapăma; avea o mișcare tremurătoare pe buze, în gât horcăiala cuvântului pe care nu-l putea rosti.

— *Esaudi nos, dominae sancta...*

Atunci un hohot de plâns isbucni printre cuvintele latinești și Camilla își ascunse pe marginea patului fața brăzdată de lacrimi. Doctorul se apropiase și ținea în degetele lui inelate pulsul Giulianei. Vroia să o trezească, să o facă să primească grijania din mâinile preotului lui Christos, să o facă să întindă limba spre potir.

Giuliana bolborosî, mai gesticulă în gol, pe când o ridicau pe perne. Poate că auzea vre-un țâcănit în nervii urechiei, poate țipete, poate vre-o muzică. De cum fu ridicată, roșata lividă a feței se schimbă deodată într'o gălbeneală de cadavru; bășica cu ghiață căzu de pe cap pe cearșaf.

— *Misereatur...*

În cele din urmă întinse limba tremurătoare, acoperită de o crustă de bale și sânge negricios, de care se apropie potirul virgin.

— *Ecce agnus Dei, ecce qui tollis peccata mundi...*

Ea însă nu-și întinse limba la apropierea aceea, pentru că nu știa ce face; toropeala nu fusese împrăștiată de lumina Eucharistiei. Camilla privea cu ochii roșii, plini de groază și de durere, fața aceea pământoasă de pe care orice semn de viață se ștergea încetul cu încetul, gura aceea deschisă ce părea gura unui spânzurat. Preotul urmă, în solemnitatea slujbei lui, rugăciunile latinești încet. Toți ceilalți ședeau îngenunchiați, în albeața ce de-afară zăpada o împrăștiă în amiază. O răsfufneală de miros de pâine caldă se urcă cu vântul și făcu să tremure nările clericilor.

— *Oremus...*

După stăruințele doctorului, Giuliana strânse buzele. O întinseră iar în pat, pentru că preotul avea s'o miruiască. Clericii îngenunchiați mormăiau antifonia psalmilor de pocăință.

— *Ne reminiscaris.*

Teodora La Jece, cu fața acoperită cu palmele, la picioarele patului, scotea din când în când câte un suspin năbușit. Rosa Catena stătea dreaptă, alături, cu un ochiu pe jumătate închis din care i se scurgea mereu un lichid gălbui și cu celălalt orb și alb din pricina albeții; firuia niște mătâni, șoptind. Și pe când de pe pardoseală se ridicau psalmii, peste murmurul acela confuz domina formula sacră a preotului care ungea în cruce ochii, urechile, nările, gura, mâinile bolnavei nemșcate.

— *..... indulgeat tibi Dominus quidquid per gressum deliquisti. Amen.*

Camila descoperi picioarele surorii ; apărură pe cearșaf două picioare galbene, sbârcite, vinete pe la unghii, care la pipăit dădeau scârba membrilor moarte. Și pe pielea aceea uscată căzură lacrimile, se amestecară cu miul.

— *Kyrie eleison. Criste eleison. Kyrie eleison. Pater noster.....*

Unsa Domnului sta acum nemișcată, răsuflând, cu ochii închiși în fața lumînii, cu genunchii ridicați și brațele strânse pe coaste, în atitudinea aceea atât de obișnuită bolnavilor de tifos. Și preotul, după ce-i apropie de buze pentru ultima oară crucifixul, după ce făcù semnul crucei, mare, în mijlocul odăii, cu mâna largă, eși urmat de clerici. Mai rămăsese încă în odaie mirosul acela împrăștiat de tămâie și de ceară pe care-l au veștmintele preoțești. Afară, sub ferestre, Mateo Puriello ciocănea pietrele cântând.

II

Semnele boalei se micșorau cu încetul: urmă acum *quartul septenal*, stupoarei urmă acum liniștea firească a somnului, o liniște trainică în care încetul cu încetul toate turburările conștiinței se potoleau și facultățile simțului se făceau mai puțin întunecate și iuțeala respirației scădea. Dar o tuse seacă isbucnea din când în când în pieptul bolnavei, făcând să i se sgudue oasele ; o distrugere dureroasă a pielii și a țesuturilor moi se desăvârșiă la coate, la genunchi, la extremitățile șirei spinării zi cu zi. Când Camilla se plecà pe pat murmurând : — Giuliana ! — soră-sa încercà să deschidă ochii, să se întoarcă în spre glas. Dar slăbiciunea o doborà ; stupoarea îi copleşiă din nou simțul.

Îi erà foame, îi erà foame. O poftă dobitocească de mișcare îi chinuîă pântecul gol, îi da guriî mișcarea aceea nedeslușită a fălcilor care cereau ceva de mestecat, îi dădeà câteodată bietelor oase ale mânilor contractiile acelea pe care le au degetele maimuțelor lacome la vederea unui măr. Èrà foamea căinească a convalescenței tifosului, lâcomia aceea teribilă de hrană vitală în toate celulele corpului sărăcit de lunga boală. O subțire undă de sânge abia mai circulă prin țesături și în creerul slab udat orice activitate stagnă ca într'o mașină căreia îi lipseà forța motrică a lichidului. Atâta numai că, în materia aceea se produceau acum desordonat unele vibrări determinante, unele acte obișnuite vieții anterioare ; dar nici de lucrarea aceasta mecanică convalescența n'avea conștiință. Abia dacă spunea cu glas tare citanii ; dacă împărțea în silabe cuvinte fără legătură ; amenință cu pedepse pe școlari ; cântă strofele ultime ale unei rugăciuni. Avea cel mult cu arătătorul mâmei stângi o mișcare de indicație pe o cută a cearșafului, ca și când cu semnul acela călăuzeà ochul școlarilor pe rândurile cărții. Apoi, câte odată, glasul i se ridicà, lua o solemnitate aproape amenințătoare, rostind formula celor *șapte trâmbițe*, amintind confuz cuvintele lui Fra Bartolomeo de Saluzzo către păcătoși, având poate în ochii împăinjeniți vedenia acelor vechi stampe tipărite cu lemnul, pline de ingeri sburători diformi și de demoni căzuți. Dar în ochi n'avea niciodată vre-o privire. Pleoapele goale acopereau luminile pe jumătate, luminile acele fără culoare, stinsă în sclerotica ce părea învelită într'o pojghiță gălbinișioasă. Ședeà întinsă în pat, cu capul pe două perne. Aproape tot părul îi căzuse în boală : o paloare pământie, de acelea sub care pare că nu-

mai poate rămâne viață, îi eră împrăștiată pe față, pe gropile feței. Numai o imensă foame însuflețea ruina aceea, chinuîa intestinele în cari ulceratiunile se cicatrizară cu încetul.

Afară eră ajunul Crăciunului, frumoasa săbătoarea a bătrânilor și a copiilor. Erau unele apusuri clare, sub cari ținutul Pescarei se populă cu marinari și se umplea de sunete de zamparale. Mirosul tare al ciorbelor de pește se răspândea în aer de prin cârciumile deschise. Cu încetul, la ferestre, la uși, pe uliți, luminile apăreau. Soarele se coboră roșiatic pe terasele casei Farina, pe acoperișul casei Memma, pe clopotnița lui San Giacomo. Înălțimile ilustre dominau ca niște faruri peste ținutul stăpânit de umbră. Apoi, deodată, noaptea începea să consteleze firmamentele; peste casele din Sant' Agostino o jumătate de lună se iția de pe bastion între felinarul roșu și stâlpul telegrafului.

La odaia Giulianei toată însuflețirea aceea de viață ajungea într'un sgomot confuz de stup care se trezește.

Pastoralele zamparagiilor se apropiiau de casă, din poartă 'n poartă; aveau o religioasă și familiară veselie sunetele acelea pe cari ciociarii de la Atina le scoteau dintr'un burdof de oae și dintr'un mănunchiu de trestii găurite. Convalescenta auzea, se ridică pe pat; pentru că senzația aceea îi redeștepta fantomele altor senzații trecute și ochii i se umpleau ca de o vedenie sacră de albe stoluri de ingeri în azururi nepătate. Incepea atunci să cânte laudele, întinzând brațele, rămânând unori cu gura deschisă pe când glasul lipsea în organe; începea să proslăvească pe Isus cu o înălțare arzătoare și dulce de iubire, transportată de sunetul pastoralilor ce se apropiiau, halucinați de

icoanele de pe pãreți. Se urca la cer, în cântecele heruvimilor, în aburii smirnei și tămăii.

— *Hosanna!*

Nu mai avea putere să vorbească; întindea brațele. Camilla, lângă ea, vroia s'o îndreapte pe perne; simțea, în acel orb entuziasm de credință, că parcă visează; îi tremurau mâinile, buzele. Giuliana recădea întinsă, cu capul moale, cu gâtul și pieptul gol, arătând din ochi numai albul în gălbăneala cea mare, surâzând către ceva nevăzut, într'o atitudine de fecioară martiră. Zamparalele treceau; într'un târziu, treceau și cântecele vinului, țipate în noapte de marinarii ce se întorceau la luntrile de la Pescara.

III

Instinctul foamei se redeșteptă aprig, cum mai lămurită se făcea conștiința. Când se ridică spre cer mirosul pânei calde de la brutăria din Flajano, Giuliana cerea; cerea cu glasul unei cerșetoare lihnită, întindea mâna, rugându-se, către soră-sa. Mânca repede, cu o îmbucurare brutală a întregii ființe, uitându-se împrejur să vadă de nu cumva încercă cineva să'i ia din mâna mâncarea, pe furiș.

Convalescența erà lungă și înceată; dar un ușor simțimânt de ușurare începea să i se împrăștie prin membre, să 'i limpezească mintea. Prin hrana sănătoasă de albumină și de carne de mușchiu un sânge nou se producea: plămânii larg deschiși acum de aer, înviețuiau sângele încărcat de substanțe; și țesuturile irigate de valul cald și repede se colorau, se reînnoiau în rănile decubitusului, se reacopereau încetul cu încetul; și în năvala aceea activitățile cerebrale operau sigure; și ener-vările organelor sensoriale ne mai turburate fă-

ceau senzația limpede; și pe cap bulbii capilari înmugureau deși, și din acea reordonare a legilor mecanice ale vieții, din acea destindere de energii pe care boala o provocase, din acea intensă dorință pe care o avea convalescenta de a trăi și de a se simți trăind, din tot, cu încetul, aproape într-o a doua naștere, o ființă mai bună răsărea.

Erau întâele zile ale lui Februarie.

Din patul ei Giulana vedeă vârful arcului de la Portanova, cărămizile roșii printre cari creșteau ierburi, capitelele sfărâmate de cari rândunelele își agățaseră cuiburile. Micșunelele dela Sant' Ana în crăpăturile zidurilor încă nu înfloriseră. De-asupra, aerul se deschidea într-o blândă lânzezeală de culori; și prin văzduh, din când în când, veneau de la arsenal răsunetul fanfarelor.

Numai atunci, aproape cu un simțimânt de minunare, ea retrăi viața trecută. Aproape i se părea că trecutul acela nu 'i aparțineă, nu era al ei: o depărtare nemăsurată o despărțea acum de amintirile acelea, o depărtare ca de vis. Nu mai știa să prețuiască timpul; trebuia să privească lucrurile dimprejur, să facă o sfortare a minței, să se străduiască mult, ca să 'și aducă aminte. Iși strângea cu degetele tâmplele, pe cari părul creșteă din nou moale, și un surâs nedeslușit de uitucă îi fluturâ pe buzele palide, îi fugea în ochi.

— A! — murmură ea slabă; și gestul degetelor la tâmple revenea vesel.

Fusese o viață tristă și egală în acele trei odăi, printre toate statuetele acelea diforme de sfinți, printre toate icoanele acelea ale Madonei, printre toți acei copii silabisind în cor în gura mare, câte cinci ceasuri pe zi, aceleași cuvinte scrise cu tibișirul pe tablă. Ca martirele glorioase ale legendei, ca S-ta Tecla Licaoniana și S-ta Eufemia Calce-

doniana, cele două surori își închinaseră fecioria logodnicului ceresc, lui Isus. Își chinuseră carnea prin lipsuri și rugăciuni, respirând aerul bisericeii, tămâia și mirosul lumânărilor aprinse, hrănindu-se cu legume.

Își buimăciseră mintea în munca aceea aspră și lungă de silabisire, în acea rece distilare de cuvinte, în acea muncă a acului și a firului pe veșnicile pânze albe mirositoare a spic și a sănătate. Nici când mâinile lor nu căutaseră fruntea școlărilor, într'o pornire de drăgălășie neașteptată. Învățau doctrina cea mică, micile cântece ale religiei; făceau să se plece vreme lungă toate capetele acele vesele sub povețile posturilor; vorbeau de păcat, de greșelile păcatului, de pedepsele veșnice, cu vocea gravă, pe când toți ochii aceia mari se umpleau de minunare și toate gurile acelea roșii se deschideau de mirare. În jur, prin vioiciunea copiilor, lucrurile se însufleteau: din fundul vechilor cadre ieșeau unele profiluri gălbinoase de sfinți misterioși; și Nazareteanul, încununat cu spini și picături de sânge, privea de toate părțile cu ochii agoniei: și sus, pe gaura mare a hornului, fie ce pată de fum lua o formă groaznică. Așa întemeiau ele credința în sufletele acelea neștiutoare.

Acum, amintirea acelei sterpiciuni se trezi în Giuliana turbure. Urcă, urcă în anii mai depărtați, printr'o firească tendință a spiritului se refugia la izvoare; și o neașteptată desăvârșire de bucurie o năpădi, ca și când într'un moment toată copilăria i-ar fi umplut inima.

— Camila! Camila! — strigă ea. — Unde te duci?

Soră-sa nu răspunse, nu era în cealaltă odae, poate că se dusesese jos, la biserică, la vecernie.

Atunci o ispitire cuprinse pe convalescentă, să pună piciorul jos, să și încerce pașii pe pardoseală, așa, singură.

Râdea cu un răs sfios de copilă care se co-dește să facă ceva greu ; închideà ochii oprindu-se în noua bucurie a gândului aceluia ; pipăia cu genunchii fluerile subțiri, ca spre a și măsura puterea ; și râdea, râdea pentru că râsul puneà într'însa o sfârșală dulce, o subtilă bucurie vibrătoare în toată făptura ei.

O rază de soare se târà pe fereastră și atingeà apa dintr'un vas într'un colț ; resfrânsul mișcător ajungeà pe perete, ca o fâșie subțire de aur. Un stol de porumbei străbătù spațiul și se așeză pe arc ; părea un augur. Dete cu totul la o parte cuverturile, mai avu o ezitare ; acum pe marginea patului căută cu vârful piciorului descărnat papucul de lână. Il găsi, găsi și pe celalt ; dar acum o năvălea drăgălășia și i se umpleau ochii de lacrimi, și totul tremurà înaintea ei într'o albeață nedeslușită ca și când lucrurile împrejur se făceau străvezii, se confundeau. Lacrămile îi șiruiau pe față, i se opreau la gură calde și sărate : bău unele, le simți gustul. Afară, de pe arc, porumbeii câte unul câte doi se ridicau iar fâlfâind. Giuliana se rezimă de marginea patului, se sprijini, se ridică în sfârșit în picioare ; surâse cu ochii umezi, privindu-se. Nu se știà să fie atât de slabă, să nu se poată ține dreaptă pe picioare ; avea o curioasă senzație de furnicătură prin oase, prin muschi, aproape ca senzația unui rănit care se ridică când osul rupt nu e încă bine lipit. Incercă să facă un pas, porni piciorul, cu teamă : îi fu frică, șezù din nou pe pat, uitându-se împrejur ca spre a se încredința că nu o spionează nimeni. Căută apoi un punct de sprijin, fereastra ; și în-

cercă iar, binișor, cu ochii fixi pe piciorul care înaintă, în echilibru, strângându-și șalul verde la piept, puțin cam înfrigurată. Se sperie de odată: se clătină, dădu din mâni, se întoarse spre pat, făcu trei patru pași repezi spre pat, recăzî pe margine. Stătî un moment acolo, resuflând repede; reintră în plapămă unde încă mai era cald, se înfășură și se ghemui cutremurându-se.

— Ce slabă sânt, Doamne!

Și privea curioasă pe pardoseală locul unde făcuse pașii, ca și când le-ar fi căutat urmele.

IV

Nu spuse nimic surorii de această întâie încercare. Când simți pe Camilla reintrând, închise ochii, stătî nemișcată ca și când ar fi dormit, simțind o stranie plăcere în sine de înșelăciunea aceea, trăgându-și cu greu înapoi răsul ce o gădilă în capul pieptului și i se urcă pe buze. Se bucura de secretul acela mic; în toate zilele așteptă cu un dor neliniștit ceasul în care Camilla coboră scările; ascultă un moment, pe pat, până ce auzeă șgomotul coborârei încete; apoi se ridică, năbușind hohotele de răs, sprijinindu-se de pereți, de mobile, dând țipete de spaimă ori de câte ori genunchii amenințau să se îndoiaie, ori de câte ori pierdeă echilibrul.

De la brutăria lui Flajano, la ceasul acela, venea mai totdeauna să o ațâțe mirosul pâinei. Se apropie de fereastră ca să găsească aer; simțea un chin amestecat cu voluptate aspirând emanația aceea sănătoasă, cu limba înotând în salivație, cu ochii strălucitori de poftă. Atunci o apuca o furie de a scotoci peste tot, de a pune mâna pretutindeni, ducându-se de ici colo mai repede, făcând sforțări inutile și furioase la broaștele de la care Camilla

luase cu dânsa cheile. O dată, în fundul cutiei unei mescioare găsi un măr și 'și înfipse dinții în el. De o vreme, în regimul sever al convalescenței, nu gustase o poamă. În aceea era un parfum proaspăt de trandafir, parfumul pe care-l au unele mere acrite și decolorate. Căută din nou în cutie, nădăjduind ; dar nu găsi de cât un fel de teacă verzuie, închisă, în care trebuiau să fie semințe ; și o luă, o privi curioasă, o ascunse sub pernă.

Trecea așa ora aceea, în taină, în bucuria pe care o dau copiilor pe cale de vindecare lucrurile oprite, înfrângerile poruncilor doctoricești, micile furturi. Singurul martor era un pisoiu, pătat tot ca o piele de șarpe, care se învârtea în jurul Giulianei cu un miănuat familiar sau se oprea în zadar la pândă să vadă dacă afară mai zburau pe arc porumbeii. Puțin câte puțin, Giuliana prindea dragoste de tovarășul acesta discret. Il primea în căldura patului, îi șoptea vorbe fără șir, îl privea lung lingându-și cu limba roșie laba, întinzându-și gâtul de șopârlă la mângâere, un gât galben care palpita într'un sunet răgușit și dulce ca gongănitul turturelelor în pădure. Și, poate printr'o firească reîntoarcere a misticismului ei de mai nainte, îi plăceau scânteirile sclipitoare ale ochilor animalului în penumbră, spulberăturile acelea de fosfor, ce porneau de la o formă misterioasă și tăcută în penumbră.

Camilla vedea toate aceste predilecții ciudate ale surorii, cu un fel de neîncredere și chiar de părere de rău ascunsă, dar tăcea. Și cu încetul, aproape pe nesimțite, cele două suflete se deslipeau, se îndepărtau prin respingere.

Trăiseră până atunci într'o comunitate de obiceiuri și de sentimente continuă, pentru că în ele

ori ce deosebire de intenție și ori ce nepotrivire se egală și se potolea în unica credință, în cultul neînfrânt al dumnezeirii lui Christ, în acea contemplare care ajunsese scopul vieții lor. Dar cum cultul le asorbea în întregime, legăturile de consângenitate fuseseră, ași zice, acoperite în ele și întrecute de cele ale religiei comune; și deci niciodată o expansiune de dragoste, niciodată o uitare în destăinuire, sau în amintiri, sau în speranțe, ca între surori. Erau coreligionare, erau membre ale marelui familii a lui Isus împrăștiată pe pământ și visătoare în ceruri.

Așa că, de îndată ce prin reînnoirea făptuită întâi de boală și apoi de regim, se manifestă în Giuliana neașteptate atitudini și obiceiuri necunoscute, repulsia deveni de neînălțurat și glasul adormit al sângelui comun nu se mai putu ridica în protivă.

V

Școlarii se re'ntoarseră: întâia oară fu într'o dimineață a lui Martie ce 'ncepuse. Giuliana se ridicase din pat; ședea la fereastră, cu căldura soarelui pe ceafă și pe umeri. În odaie se simțea mirosul acru al oțetului pe care Camilla îl turnase în călimările mucigăite; pe fereastră vântul aducea câte-o dată parfumul violetelor ce înfloriseră pe are.

Fu atunci o năvală de copilărie în odaie. Mai întâi, la ușe, fu o grămădeală tumultoasă de căpșoare mici cari vroiau să se'ntreacă unele pe altele ca să vadă: apoi o codire, o sfiiciune, un fel de minunare copilărească în fața învățătoarei palide palide și slabă de de-abia o recunoșteau școlarii.

Giuliana însă surâdea, sub o neașteptată turburare a întregului ei sânge; Giuliana îi chema la

dânsa, le confundă numele ce i se grămădeau la buze, le întindea mânilor. Câte unul, câte doi, câte trei, copiii înaintau, vroiau să i ia mânilor să i le sărute, spuneau cuvintele de felicitare învățate de-acasă, înghițind din repezeală silabele.

— Nu, nu, ajunge! — strigă Giuliana copleșită, dar lăsându-și mânilor gurilor acelor calde și moi. Simțea că slăbește.

— Camilla, ține'i, ține'i.

Fie-care copil aducea un dar : flori, poame. Violetele își împrăștiaseră repede parfumul în aer, și'n parfumul acela, în lumina aceea, toate fețele acelea copilărești îmbujorate de puternicul sânge plebeu surâdeau.

Apoi școala, în cealaltă odaie, începù. Clasa întâia spuneà cu glas tare vocalele și diftongii. A doua silabiseà ; și în corul acela clar se ridicà din când în când glasul Camillei.

— *La, le, li, lo, lu...*

În răstimpurile de tăcere se auzea Mateo Purillo ciocănind pietrele sau pînzarul della Jece bătând.

— *Va, ve, vi, vo, vu...*

Atunci oboseala cuprinse pe Giuliana. Monotonia șgomotelor îi pricinuià o greutate a capului, o îmbià la somn, pe când ea vroia să fie trează, pe când ea simțea încă în jurul ei răsuf!area copiilor, suflul vesel al acelor vieți.

— *Bal, bel, bil, bol, bul...*

Luă florile, le puse într'un pahar plin cu apă ca să le păstreze. Le mirosi apoi lung, stete cu nările în prospătura aceea, închizând ochii, reculegându-se toată în păcatul de a se îmbăta de atâta miros

— *Gra, gre, gri, gro, gru...*

Un nou mare alb acoperi soarele, Giuliana se

apropie de fereastră, se aplecă în afară ca să se uite jos în piață. În față, Donna Fermina Memma, în rochie roșie, stă pe balcon, între ghivecile cu garoafe, și un grup de ofițeri trecea pe dedesubt râzând și sdrăngănindu-și săbiile de pietre. Mai departe, în grădina publică, liliacul era în floare, vârful uriașului pin se plecă vântului. Din cârciuma lui Lucitino eșia Verduta, veșnicul beat, clătînându-se și strigând.

Giuliana se retrase; după atâta vreme, pentru întâia oară își arătă acum fața în piață. I se părură că e sus, sus, și privea în jos; fu cuprinsă de un fel de amețală.

— *Nar, ner, nir, nor, nur...*

Corul, în odaia cealaltă, continuă mereu, mereu, mereu.

— *Pla, ple, pli, plo, plu...*

Giuliana simțea că se înăbușe, că 'i vine rău, la chinul acela; bieții ei nervi slăbiți cedau. Corul continuă în ritmul baghetei Camillei bătut pe masă, neîncetat.

— *Ram, rem, rim, rom, rum...*

— *Sat, set, sit, sot, sut...*

Atunci o năvală de suspine sguđui pe Giuliana, o abătù pe pat. Și suspină așa, pe tăcute, cu brațele desfăcute, apăsându-și fața în perne, sguđuită de sughituri, fără să se poată înfrâna.

— *Tal, tel, til, tol, tul...*

VI

li crescuse părul tot, des, castaniu, ca mai înainte. Era acum foarte curioasă să se privească în oglindă; pentru că Rosa Catena, cu una din acele mângâeri cari deșăinuiău mereu într'inșă pe

fosta femeie impudică, trecându-i mâna pe corp îi zisese : Frumusețe !

Așteptă deci ieșirea Camillei ; apoi se coborâ din pat, luă din perete una din acele oglinzi *rococo* cu rama de aur cu pete verzi ; cu un colț al cearșafului o șterse de praf și se privi, surâzând. Eră cu gâtul gol și pe gât unele vine albăstrii aproape în relief, și pe capul mic și lungueț ceva ca al caprelor, gura mică, bărbia ascuțită, ochii căprii ca și părul, dar bătând mai mult în galben. Pa-loarea străvezie și surâsul dedeau o grație nouă, o tinerețe nouă celor douăzeci și șapte de ani ai ei.

Stătù să se privească multă vreme ; și-i plăcea să depărteze încet oglinda și să vadă dispărând imagina în acea lumină puțin cam turbure ca într'un val de apă de mare, și-apoi să reapară. Vanitatea o cucerea, o ocupa. Băgă de seamă atâtea mici lucruri de cari nici nu se îngrijise ; de pildă, un neg ca un bob'de linte care-i pătă pielea pe tâmpla stângă, și o cicatrice ușoară care-i tăia arcul sprincenelor. Stătù așa, mult. Apoi, năpădită de o veselie neînțeleasă căută în jurul ei ceva plăcut.

Capsula aceea vegetală, pe care o găsisese în fundul unei cutii, se deschisese ca în două valvule descoperind un ciorchin des de semințe negricioase. Fiece sămânță părea legată cu firușoare subțirele de o strălucire argintie, și ciorchinele rămăneă compact. De cum suflă însă Giuliana, un nour de fulgi albi se ridică în aer și se împrăștiă ici și colo strălucind. Semințele păreau înaripate, păreau insecte ușoare și străvezii ce se topeau întâlnind razele soarelui sau păreau puf de lebădă, abia văzut ; undiau, recădeau, se amestecau în părul Giulianei, îi fluturau pe față, o acopereau toată. Ea râdea, apărându-se de acea năvală, încercând să

alunge fulguiala aceea care-i gădilă pielea și i se lipea de mână; dar răsul n'o lăsă să răsuflă.

În cele din urmă se întinse în pat, lăsă ca toată aceea ninsoare moale să se coboare asupra ei încet. Ședeà cu ochii pe jumătate închiși spre a prelungi dulceața; și pe măsură ce se moleșia, se simțea ca înecându-se într'un culcuș afund de pene. Lumina ce intră în odaie erà una din acele palide clarități de după amiază de Martie, în care roșiată veselie solară râde stingându-se ca o arătare de auroră pe un mare cer ce se albește.

Camilla găsi pe soră-sa încă adormită, cu oglinda alături, cu puf prin păr.

— O Isuse Christoase! O Isuse Christoase! — murmură printre dinți, împreunând mânilor, în act de amară compătimire.

Creștina venea dela biserică, unde cântase litanii pentru Buna-Vestire și ascultase predica asupra trimiterii Archangelului la Slujitoarea Domnului. *Ecce ancilla domini*. Elocința sonoră a fratelui predicator o îmbătase; mai aveà încă în urechi unele cuvinte îndemnătoare.

Giuliana se deșteptă în momentul acela cu un lung căscat voluptuos și se întindea.

— A! tu ești, Camilla? — zise ea puțin cam încurcată de prezența aceea.

— Eu simt, eu simt! ai să te pierzi, nenorocito, ai să te pierzi — isbucni credincioasa, arătând cu degetul oglinda pe pat. — Ai în mână instrumentul diavolului...

Și întărâtată de prima izbucnire, urmă, ridică glasul, aruncă frazele aprinse ale predicei cu gesturi mari în aer, ajungea la amenințările ispășirei veșnice, nu se adresă numai Giulianei, tindea să predice întregului univers de păcătoși.

— *Memento! memento!*

Giuliana nu mai auzià nimic pentrucă toată gălăgia aceea o asurzise.

Deodată, dintr'un colț al pieții, izbucni fanfara militară într'un răsunset de douăzeci de trâmbițe.

VII

Ultima odaie a casei era strâmtă și scundă, cu bârnele tavanului înegrite de fum, plină de miros de ceapă, de lături și de cărbuni știnși. Vasele de aramă atârnavu pe perete în ordine, nelustruite; farfuriile steteau rânduite pe firidă cu veselele lor picturi de flori, de păsări și de capete de oameni: vechile opaițe de cositor, sticlele goale; foile de zarzavaturi uscate erau împrăștiate pe mese; și de asupra a tot domină proteguitor San Vincenzo zugrăvit cu cartea cea mare într'o mână și cu flacăra roșie în mijlocul capului.

Acolo, altădată, stând în mijlocul aburilor și mirosurilor mâncărilor vegetale, Giuliana auzise adesea venind până la dânsa, pe fereastra înaltă, refrenurile unui cântec desmățat și unele exclamații largi de răs ce urmau. Cântecele și răssetele sporeau în serile de vară, printre tremurăturile chitarelor, printre țopăelile jocului. Toate sgomotele vieții unei plebe înjosite se urcau, câteodată, la înălțimea aceea și făceau să tremure de oroare pe bieteles mirese ale lui Christos, plecate în umilință pe oalele de pământ pline de eremitica nevinovăție a legumelor și verdețurilor. Acum însă, în vremea cea nouă și veselă, într'o zi când Giuliana auzi glasurile, o dorință lăuntrică o împinse să și arunce ochii afară.

Camilla nu erà acasă; erà a cincea Duminică a lui Lazăr. În aer era, după ploile scurte, într'o mai dulce adiere de căldură, apropierea lui Aprile și în aerul acela fecioara avea mai plin și mai deslu-

șit simțul renașterii. Și, leneșe, umblând prin odăi, avu firește curiozitatea să se uite, cuprinsă de fascinarea nesănătoasă pe care priveliștile de destrăbălare o exercită chiar și asupra sufletelor feciorești.

Se urcă pe un scaun la înălțimea deschizăturii; dar înainte de a se uita afară fu cuprinsă de o turburare, de tremurături, și dreptă pe scaun se uita împrejur temându-se să nu o surprindă cineva.

Imprejur totul era liniște; din când în când o picătură de apă cădea de sus într'un lighian și suna. De afară se urcau glasurile.

Giuliana, liniștită, privi. În ulicioară, sub ploaie, noroiul se frământase ca un aluat; o mocirlă neagră acoperea pavajul, în care se amestecau sdrențe, resturi de ierburi, ghetete rupte, borduri de pălărie, toată cărpăria murdară pe care mizeria o aruncă în stradă. În cloaca aceea, un șir de case pitice se năbușau rezemate de cazarmă. De pe toate ferestrele însă, de prin toate deschizăturile se revărsau garoafele ne mai încăpute în ghivece; și florile mari roșii și roșiatice atârnav în soare splendid deschise. Și printre florile acelea apăreau fețele molatice și zugrăvite ale factoriștelor, treceau obscenitățile canzonetelor, râsetele năbușite, și jos pe pavaj, sub gratiile cazarmii, alte femei se întindeau în spre soldați, vorbind tare, provocându-i. Și soldații, cari simțeau o dată cu primăvara înviorându-le în sânge toate poftetele, întindeau mâinile printre gratii numai să apuce ceva, mâncând cu ochii în flacări pe femeile acele uzate de atâția ani, de pângăreala atâtor turme bete și atâtor hamali scârboși.

Giuliana rămase acolo încremenită la priveliștea corupțiunii aceleia de lupanar ce se dospea în

blândul soare al postului și se urcă până la dânsa. Nu plecà ; dar cum ridică ochii văzu într'o fereștrică de pe acoperișul cazărmii un bărbat bălan care o priveà și surâdeà. Se dete jos de pe scaun repede, mai palidă de cât la început, crezând că aude glasul Camillei. Dădu fuga în odaia ei și se aruncă pe pat, înfiorată, fără să răsufle, ca și când ar fi urmărit-o cine-va amenințând-o.

VIII

Din ziua aceea, în toate ceasurile, în toate clipele în cari Camilla nu era acasă, o poftă violentă o târà la priveliștea aceea. La început se luptă, alene, fără puteri, lăsându-se a fi învinsă. Se ducea acolo cu neliniștea bănuitoare a celui ce se duce la o întâlnire de dragoste ; sta multă vreme în dosul persianeii aproape lăsate, pe când miasmele lupanarului o turburau și o corupeau.

Spionă totul, ascuțind privirea, căutând să pătrundă în interioruri, căutând să descopere ceva printre garoafele ce astupau ferestrele. Soarele era cald și năbușitor ; roiuri de insecte se învălmășeau în aer. Arare, când intra pe ulicioară câte un bărbat, se auzeau de la ferestre chemările așteptătoarelor ; femei descinse, cu sânul descoperit, ieșiau afară să se ofere.

Omul dispărea într'una din porțile întunecate cu aleasa. Desiluzionatele aruncau batjocuri sau râsete în urma perechiei și se puneau din nou la pândă între garoafe.

Astfel se aprindea patima în Giuliana. Nevoia iubirii, mai întâi domoală, se trezea acum din toată ființa ei, devenea un chin, un supliciu de tot minutul și crud, de care ea nu știa să se apere.

Un val fierbinte de sănătate o umplea ; unele

bucurii repezi de a trăi îi mișcau sângele, îi puneau în piept bătaia de aripe, îi puneau cântece în gură. Câte-o dată nu suflă; una din acele mici tremurări ale aerului, un miros, un nimic eră destul să'i dea aiurări, părăsiri în cari i se părea că simte pe toate membrele ca trecerea mângâioasă a catifelării unui fruct copt. Eră astfel afundată și pierdută în prăpăstii necunoscute de dulceață. Iritarea abținerii, supra abundența neobișnuită de sucuri, acea neîncetată destindere de nervi o țineau într'un fel de aiurare semănătoare cu primele momente ale beției; eră ca și când i s'ar fi urcat vapori de la inimă la creier și i-ar fi dat o viziune roză. Trecutul se aburea, se ștergea, în fundul amintirii, nu mai răsărea, și în fie ce ceas, în ori ce loc dorul îi întindea curse: sfinții de pe perete, madonele, criștii goi crucificați, micile figuri de ceară diforme, totul dimprejur, luau pentru dânsa înfățișări necurate. Din toate lucrurile necurătenia se împrăștia și sufla peste dânsa, năbușitor. Eră atunci o luptă supremă, în care conștiința se plecă, voința eră înfrântă, simțurile biruiau.

— Iată, acum mă cobor în stradă — își zicea ei însăși, nemai putându-se stăpâni.

Apoi mâinile îi tremurau pe ușe, deschizând-o: cheia învârtindu-se în broască îi da de asemeni imagini obscene. Se întorcea, se aruncă pe pat aproape leșinată, lividă, sub fantoma unui bărbat.

IX

În Duminica Rusaliilor eși pentru întâia oară, după atâtea luni; pentru că Camilla vroia s'o ducă să mulțumească Domnului de vindecare. Când clopotele începură să sune, Giuliana ieși. Tot șatul râdea în marele răs pasqual al soarelui

de Aprilie. Tot satul năpădea pe uliți cu semnul împăciuitor al ramurilor de măsline.

Acum trebuia să se îmbrace de sărbătoare; lumea pe uliți avea să se uite la dânsa. O furie de vanitate o coprinse repede; se închise în odaie, căută în fundul lăzii rochiile cele mai deschise. Un miros pătrunzător de camfor ieșea din țesăturile acelea vechi păstrate acolo de ani de zile; erau fuste de mătase înflorate, verzi și violete și cu ape, cari pe vremea crinolinei poate că s'ar fi înfoiat în jurul șoldurilor unei mirese; erau bluze lungi cu mâneci largi, manteluțe roșii împodobite cu broderii albe, văluri țesute cu fir de argint, gulerașe de pânză subțire brodate cu găurele; toate lucruri moarte prin întrebuințare, stricate, pătate de umezeală.

Giuliana alégea, călăuzită parcă de un instinct nou, parfumându-și cu camfor mâinile în căutare. Toată mătăsăria aceea nefolositoare și vălurile acele o îndârjiau; nu găsea în cele din urmă nimic care să'i meargă. Închise lada furioasă, o împinse sub pat cu o lovitură de picior. Clopotele sunau a treia oară. Iși puse în grabă obișnuita rochie tristă, cenușie, de față cu Camilla, mușcându-și buzele ca să și înghită lacrimile.

Clopotele chemau. Pe ulițe grămezile de palmi puneau o strălucire argintie mișcătoare; din fiecare grup de căsuțe ieșea o pădure de rămurele; și o candidă clemență de binecuvântare creștină se împrăștiă în tot văzduhul, ca și când s'ar fi apropiat Galileul, regele sărac și blând, călare pe asină în grămada discipolilor, printre osanalele poporului trezit. *Benedictus qui venit in nomine Domini, Hosanna in excelsis!*

În biserică mulțimea era imensă, pădurea palmilor era imensă. Printr'unul din acele curențe ce

se fac de neîmpotrivit în mulțimea poporului, Giuliana fu despărțită de Camilla ; rămase singură în mulțimea aceea, în mijlocul tuturor acelor apropieri, în mijlocul tuturor acelor atingeri, tuturor acelor răsufări. Căută să-și deschidă un drum : mâinile ei întâlneau spinări de bărbați, alte mâini calde a căror atingere o turburau. Își simțea obrazul atins de o foaie de măslin, pasul încurcat de un genunchiu, își simțea șoldul împins de un cot, pieptul împins, umerii împinși de împingeri necunoscute. În mirosul smirnei, sub palmii binecuvântați, în penumbra mistică, în toată adunarea aceea de creștini și de creștine mici schintei erotice țâșneau din atingeri și se împrăștiau ; amoruri tainice se reîntâlneau și se împreunau. Treceau pe lângă Giuliana fete dela țară cu palmi pe piept, cu un răs fugăr în albul ochilor întors spre îndrăgostiții cari le urmau ; și simțea astfel în jurul ei trecând iubirea, și se simțea punându-și trupul ei între trupurile acele ce se căutau, era o piedică la gesturile acele ce căutau să se atingă, nădăjduia strânsorile mânilor acelora, încinsorile brațelor acelora. Dar ceva din mângâierile acele întrerupte îi pătrundeau în sânge. O dată se întâlni față 'n față cu un soldat blond, aproape își lipi obrazul de tunica lui, pentru că o împingeau alții dela spate. Ridică ochii ; și tânărul surâse, după cum surâsese într'o zi de la ferestruica cazarmii. Dinapoi, împinsul continuă, fumul smirnei se împrăștia tot mai des și diacnul din fund cântă :

— *Procedamus in pace.*

Și corul răspunse :

— *In nomine Christi Amen.*

Era vestirea procesiunii, care puse o mișcare enormă în tot poporul. Printr'o violență instinctivă,

fără să cugete, Giuliana se agăță de bărbat, ca și când ar fi fost a lui ; se lăsă a fi aproape ridicată de brațele aceste cari o apucaseră de mijloc, simți în păr răsuflarea aceea bărbătească care avea ceva de-al tutunului. Mergea așa, slăbită, sfârșită, sdorbită de voluptatea aceea care o cuprinsese de o dată, nevăzând de cât o abureală dinaintea ei.

Atunci de pe altarul cel mare cădelnița cea mare se mișcă împrăștiind nouri de fum cenușiu și dulce peste popor ; și o procesiune candidă se desfășură în mijlocul bisericei. Slujitorii purtau în mâni ramuri de măslin și cântau.

X

Toată săptămâna sfântă apără cu complicitatea umbrelor ei amorurile Giulianei. Bisericele erau afundate în crepusculul pasiunii ; crucifixele pe altare erau acoperite cu văluri violete ; mormintele Nazaretanului erau impresurate de ierburi mari albe, crescute în bolți ; un parfum de flori și de smirnă umplea aerul.

Acolo, Giuliana, îngenuchiată, așteptă până ce un pas ușor la spatele ei o făcea să tresară. Nu se putea întoarce, pentru că Camilla o supraveghea ; dar se simțea toată îmbrățișată de privirea omului aceuia, ca de un foc ușor, și o drăgălășie de dorință îi cuprindea carnea. Atunci punea lumânările aprinse pe treptele unui triunghi de lemn de lângă altar. Preoții cântau în fața unei cărți mari ; una câte una lumânările erau stinse. Nu mai rămâneau de cât cinci, nu mai rămâneau de cât două ; întunericul înaintă din fundul capelei peste lumea în rugăciune. Cea din urmă flăcără dispărea în sfârșit. Giuliana, în întuneric, de cum se simțea atinsă de două mâni căutătoare, să-

rea de pe pardoseală, cu un fior, aiurită. Apoi, când eșia din biserică, gândul că a pângărit un loc sfânt o umplea de remușcări ; îndată, din substratul conștiinței ei, gândul ispășirii răsărea. Eră apoi ca un vis în care fața galbenă a lui Isus mort, și fiorii cărnei atâțată, și mirosul greoiu al florilor și răsuflarea bărbatului acela blond se amestecau într'un simțimânt îndoelnic de durere și de plăcere.

XI

De îndată ce Isus învingător se urcă în gloria cerurilor, aromele paștilor nu mai sprijiniră iubirea Giulianei. Scena iubirei fu atunci domeniul pisicilor rătăcitoare și al porumbeilor fugari. De la ferestruică semnele dulci alergau : în mijlocul lupanarului se adâncea ca un șanț de ape murdare pe marginile căruia creșteau flori hrănite din putreziciune. Porumbeii sburau cu sclipirile verzi și și cenușii ale penelor.

Amantul avea un nume frumos vechiu, îl chema Marcello, și avea o frumoasă tresă roșie și de argint pe mâneca tunicii. Scria scrisori pline de focul veșnic, cu fraze înflăcărate cari dădeau amantei delicii de drăgălășie și fiori de voluptate rău conținută. Giuliana citea foile acelea în taină, le ținea ziua și noaptea la sân : de căldură scriitura violetă i se întipărea pe piele și eră ca un scump tatuagiu de dragoste, de care se 'nebunea. Răspunsurile ei nu mai sfârșiau : toată știința gramaticală a unei învățătoare, toată comoara frumuseților psalmistice a unei credincioase, toată curgătoarea sentimentalitate a unei fecioare târzii se revărsa pe hârtia caetelor școlărești liniată cu albastru. Scriind se uita, se simțea târâtă de o vorbăreție sonoră ; părea chiar că o facultate nouă ră-

sărise într'însa și lua forme maniace, pe neașteptate. Marea adunătură de lirism mistic strânsă din citirea cărților de rugăciune în atâția ani de fidelitate către Soțul Ceresc, acum, sguđuită de tumultul iubirii pământești, se ridică confuză și străbătând proaspetele straturi de conștiință și unindu-se cu elemente străine, lua aproape mirezme noi de profanitate. Astfel lăcrămitoarele implorări către Isus se transformau în suspine de speranță către bucurii ne eterice, oferirea floarei sufletului către Marele Bine se transformă în înflăcărare închinări ale cărnei către blondul amant, și lumina afrodisiacă a lunii lua toate epitetele prin care trecea radios Sfântul Duh și chiar și zefirurile primăverii răpeau aromele fericirii paradisului.

XII

Purtător al scrisorilor era unul din acei oameni ieșiți, ca ciupercile, din umezeala uliței murdare și au în toată figura ca o pată de noroiu din naștere; unul din acei ticăloși cari se amestecă în toate, pe cari îi găsești pretutindeni unde e centimă de câștigat, puțină unsoare de lins, o sdreanță de scormonit, azi vânzători de haine vechi și mâine aducători de slujnici și de femei ușoare, azi falsi misiți de mărfuri și mâine hinghieri.

Acesta avea un nume melodramatic, îl chiamă Lindoro; din cartierul Spitalului până la bastionul de la Sant'Agostino o mare popularitate se făcuse în jurul acestui nume. Se născuse din înpreunarea unui cântăreț din clarinet ambulant cu o zarzavagioaică vânzătoare de fructe, moștenind instinctul nomad de la tată și fireasca lăcomie de câștig de la mamă. Se târâse mai întâi prin murdăriile tuturor caselor, cu bățul și lopata; făcuse

apoi pe ajutorul de bucătar într'o cârciumă, unde soldați și marinari își aruncau în față rămășițele de prin pahare și oasele de pește prost fript. De la cârciumă căzuse într'o brutărie unde băga în flăcări pâinile, cu lopata cea lungă, toată noaptea, nădușindu-se, orbind. De la brutărie trecuse în slujba de aprinzător de felinare, sdrobindu-și umărul sub greutatea scării purtărețe. Gonit din slujbă pentru că fura petrolul din marile cutii de tînichia albă, se lăsă în voia uliței, cumpărând și revând haine vechi, făcând prin toate casele serviciile cele mai josnice, oferindu-și soldaților și străinilor pungășiile, luptând astfel pentru burtă.

În corpul și în sufletul lui fiecare meserie lăsase o urmă, lăsase un gest obișnuit, o desvoltare a unor anumiți mușchi, slăbiciunea unui organ, o bătătură, o cadență de glas, o frază a jargonului. Era mic de statură, slab, cu un cap enorm și aproape fără păr, cu fire rare de păr pe față, cu bube printre peri. Imbrăcămintea îi era hibridă și schimbătoare, toate sdrențele treceau peste el, se suprapuneau: jachete nobile înverzite și pantaloni plini de găuri, pălării de păslă înroșite și cioboate sparte, nasturi de metal strălucitor, gaioane militare, cozi, amestecul acela de bogăție uzată și de mizerie scârboasă ce umple fundul prăvăliei unui telal ovreiu.

XIII

Acesta fu cârmaciul. Ducea scrisorile lui Marcello cu gălețile pline cu apă dela Pescara, sus acasă la Giuliana, și se întorcea cu gălețile goalș și cu scrisori de răspuns. Când îl auzea suind scările, Giuliana îngălbenea; căută pretexte să îndeărteze pe Camilla, ca să fie singură cu purtătorul

de apă și de bucurie. Se petreceau atunci apropieri repezi, pe furiș; treceau atunci între ei privirile acele piezișe de înțelegere, repezile mișcări ale mușchilor feții, monosilabele acelea șoptite, cari sunt ajutoarele dibăciei omenești și cari cu vremea strâng legături între înșelători, când sunt de sexuri diferite, determinând unele ciudate corespondențe ale mișcărilor corpului, cari în unele împrejurări pot pricinui treziri sensuale. Din pricina aceasta, în amorul Giulianei pătrunde încetul cu încetul din influența lui Lindoro; un fel de obișnuință se stabilea puțin câte puțin între amantă și ambasador. Dânsa, dacă el venea în lipsa Camillei, îl năpădea cu întrebările, îi vorbea de aproape făcându-l să-i simtă răsuflarea; câte odată din nebăgare de seamă îi puneă mâna pe câte-un umăr. Lindoro dădea frâu vorbăreției lui de zarzavagiu, amestecând cuvinte de jargon, reticențe murdare, surâsuri șirete, gesturi în doui peri, mici plescăituri de limbă și buze.

Pezevenglâcul lui era făcut cu artă; știa să furișeze pe neșimțite corupția în sufletul Giulianei, știa să târască cu încetul prada aceea în lațul lui Marcello. Și Giuliana îl ascultă cu atenție, având în fundul ochilor o flacăra care crește, având în gură uscăciunea produsă de poftă nesatisfăcută-fără să mai întreprună. Lindoro băgă de seamă nu, mai de cât că ațâțase în femei pofta; și în fața figurii aceleia moleșite și turburate se trezea de o dată într'însul masculinitatea, și 'l năvăleă o ispită de a culege el floarea aceea pe care o pregătea pentru plăcerea altuia; dar frica eșită din fundul ticăloșiei lui îl opreă și 'i îngheță avântul.

Giuliana dăduse astfel în cele din urmă o întâlnire lui Marcello. Era să fie într'o casă ascunsă de mahala, în fundul unei ulicioare pustii, unde

nimeni nu i-ar fi spionat ; erà să fie într'o Duminică din Iunie, Camilla stând la biserică mult și Lindoro făcând de pază.

În zilele de naintea faptului celui mare, Giuliana era cuprinsă de o întărâtare amarnică, de un fel de friguri cari une ori îi făceau dinții să'i clănțănească și i' inflăcărau obrazii și i' dădeau fiori la rădăcina părului, la ceafă. Nu mai putea stă locului, nu mai putea stă jos ; o furie de mișcare îi sguđuiă membrele. În școală, în mijlocul corului școlarilor, în mijlocul acelu continuu ropot de silabe, o nebunie de răzvrătire îi orbea vederea pe neașteptate, și-ar fi vrut să sară între copii, să ciufulească cu mânilor toate capetele acelea, să răstoarne tabla, mesele, băncile, să țipe, să spargă ceva, să se asurzească. Sub privirea rece și scrutaătoare a Camillei, puțin lipseă să nu leșine de spasm, de furie, de imensa sfortăre interioară de a ascunde.

Apoi, când Camilla eșia, cutreeră toate odăile, mișcă scaunele, mușcă florile, bea dintr'odată pahare mari de apă, se privea în oglindă, se ducea la fereastră, se aruncă de-a curmezișul patului, izbucneă în mii de chipuri neastâmpărul, năpădirea vitalității sensuale. Tot corpul ei, în târzia dospire a fecioriei, se îmbogățise și se dezvoltase ; erà una din acele sângeroase înfloriri de toamnă ce face planta să izbucnească simțindu-și rădăcinile aproape moarte înfigându-se în letargia pământului, într'un ultim șuvoiu de forță vegetativă. Toți porii corpului ei exalau, împrăștiau voluptatea rău conținută ; în toate gesturile ei, în toate atitudinile ei, în toate cele mai mici mișcări ale ei o spontanee fascinare afrodisiacă, o întărâtare nevrută și incoștientă se explică independent de prezența unui bărbat. Erà toată numai poftă ; firișoarele galbene

ale pupilelor, dilatându-se, fulgerau ; buza de jos, chinuită de mușcături, ieșea în afară umedă și mai roșie ; pe gât se urcau dărele groase ale vinelor și în mișcările repezi câte odată unele grupuri de nervi trozneau. Capul nu'i era frumos, nu avea quadratura viguroasă, splendoarea gălbinișoasă a unor rase din Abruzzo, liniile acele curate ale nasului și bărbiei îmbinându-se grecește în latina deschizătură a feței. Dar neștiutoare, sub umflătura rochiilor cenușii, sub căderea greoaie a cutelor, tănuia o minunăție statuară de bust și picioare.

Erau întâiele zile ale lui Iunie : din primăvară răsărea vara, ca dintr'o fâneață un aloes. Intre mare și fluviul tot ținutul Pescarei se înveselea în adierea sărată și în răcoarea fluvială, ca întinzând brațele către acele țărături firești de apă amară și de apă dulce. Ajungeau atunci până la odaia Giulianei mângâerile firii ; insecte lucitoare ciocăneau în gîmuri și cădeau înapoi, ca o grindină de aur.

Giuliana, dacă era singură, simțea nevoia de a se destinde, de a arunca rochiile, de a zace, și de a aduna pe piele mângâerea necunoscută ce flutura în aer.

Incepea să se desbrace încet, cu o lene de gesturi molatice, întârziind cu degetele în jurul nodurilor și nasturilor, făcând mici sforțări voite în a scoate brațele de pe mâneci, oprindu-se la jumătate și dând pe spate capul cu păr des și scurt, capul acela al ei de efeb. Incet, sub oboseala amoroasă, din infirmitatea rochiilor, ca dintr'o ruină a vremii, ieșea corpul gol. Un maldăr de lănuri și de pânză groasă era la picioarele fecioarei astfel purificată, și din maldărul acela, ca de pe un pedestal, răsărea în lumină încununându-se cu brațele, pe când în atingerea aerului o înfio-

rare abia văzută îi alergă pe trup, pe piele. În atitudinea aceea momentană toate liniile torsului se destindeau și se urcau în spre cap; se netezea ușoara rotunjime a pântecelui, neschimonosit încă de concepțiune; arcurile coastelor se desenau. Apoi, dacă vre-o insectă intra în odaie, sbârânitura sburătoare înprejur și gata să atingă goliciunea, sbârânitura înfiora pe Giuliana; și era atunci o apărare de înțepătura rău temută, erau mișcări de șarpe, răsărituri de muschi sub piele, adunări fricoase de membre, clătinături ale genunchilor nededați cu jocul, sărituri, țipete, toate acele neașteptate agilități și încrețituri de piele provocate de groază la o femeie.

Apoi, întărâtată astfel de mișcare și caldă, avea poște noi. Deschidea ușa, bănuitoare, și scotea capul afară uitându-se în cealaltă odaie. Era un miros de închis, întunericul acela neînsuflețit pe care-l au școalele fără copii; pe tablele pătrate alfabetul mare și grupurile de diftongi și de silabe stau muți stăpânitori ai locului.

Giuliana înaintă ocolind cu picioarele goale despărțiturile pardoselii, simțind nesiguranța celui ce umblă pentru întâia oară desculț pe un loc aspru și încurcătura unei femei care nu mai simte în jurul pasului împiedicarea obișnuită a rochilor. Se ducea așa până în odaia a treia, unde era apa, unde umezeala îi puna o senzație de răcoare sub picioare și unde simțea fiori prin păr la gândul că amantul putea fi aproape de-acolo. Atunci înmuiă mâinile în apă, se stropea toată, cu repezi opriri de respirație când o picătură mai mare îi curgea pe piele. Eșea de acolo udă toată: oglinda înaltă a unei mobile vechi o ispitea.

Era un fel de dulap mare căruiia îi mai rămăsese părți de întrebuințat; oglinda, care ascundea

niște cutii, avea împrejur frescuri de aur și de culoare și de-asupra doui copilași fără capete. Giuliana mergea până acolo, atrasă de o neînfrântă curiositate de a se vedea goală. Făptura ei întregă, încă umedă de picături, apărea în abureala vechei oglinzi acoperită de o umbră de paloare argintie, îndulcită de imperceptibile aparențe de albastru și de verde, acolo pe unde cristalul era mai alterat de vremuri. Se privea, pe când instinctul sexual al frumuseții, trezindu-se, făcea să i se urce pe buze o vie spontaneitate de surâs.

Surâsul, ori ce mișcare a mușchilor, părea a face să tremure în oglindă toate liniile goliciunei ca acelea ale unei imagini în apă. Atunci ea începea un fel de mimică vanitoasă, privind cum i se reproduceau toate gesturile în oglindă, desfăcând buzele ca să 'și arate dinții, ridicând brațele ca să 'și arate subțioarele, arcuind spinarea și silind capul să se dea îndărăt, până ce un nebun hohot de râs, în fața acestei priveliști de sine, îi sguduia toată făptura. În fund de tot, înapoia femeii, se resfrângea de pe peretele din protivă o tablă cu alfabetul.

XIV

Se întâmplă ca într'unul din acele momente să bată la ușă Lindoro, venit sus cu gălețile lui. Giuliana strigă :

— Așteaptă !

Adună de pe jos rochile, în grabă ; și le puse pe dânsa în grabă ; se duse să deschidă.

Erau orele șase seara ; lumina felinarului alb de la palatul Brina intra în odaie, tot ținutul Pescarei, mare azil de rândunele, cântă.

Amândoi, în mijlocul odăii, în picioare, vorbiră

de întâlnirea apropiată. Cu vorbăreția lui, Lindoro încercă să învingă ultimele ezitări ale fecioarei, pentru că deja luase o parte din plată și-l chinuia restul. Artificiile de convingere îi însuflețeau cuvintele, ochii, gestul. Mirosea a vin, și pe față, pe tâmpile, peste tot pe unde trecuse de curând briciul, mici pete roșii și albastrii. Pe când vorbea i se descoperea șirul dinților egali și albi, una din acele danturi cari adesea înarmează gurile plebei : particularitatea aceasta răsărea cu putere din ticăloșia generală a omului.

Giuliana împotriva îndoeii, temeri, ca să-l întrerupă ; dar iată că, ticăloșia devenind din ce în ce mai înflăcărată în dospirea vinului băut, se ivi în stăruințele pezevenghiului și ea începea să simtă dogoarea ce se suiă în jurul ochilor, ce-i îngreuiă limba, năvala aceea de sânge care sunt simptomele ațâțării amoroase. Se retrăsese încetul cu încetul în spre perete, și se sprijinea. Din deschizăturile lăsate ici și colo în rochie, în graba îmbrăcării, se zăreau bucăți ale albiturii de dedesubt, albețile acelea ale pânzii ce par a fi ceva din goliciumea femeiască. Gâtul era descoperit cu totul, alb și brăzdat de colanul Venerei ; picioarele neîncălțate ascundeau în papuci numai degetele.

La un moment, pe nevrute, din instinctul acela orb prin care o femeie e înștiințată că e în fața unui bărbat poftitor, dânsa se repezi cu mâna să închidă la gât, pe piept, nasturii. Gestul acela, cu care Giuliana recunoștea astfel în mijlocitor bărbatul, gestul acela repede făcu să țâșnească din ticăloșia lui Lindoro un impuls de orgoliu bărbătesc. — A ! va să zică și el putuse să turbure o femeie ! — Se dădu mai aproape și, cum îndrăzneala vinului îl însuflețea, de data aceea nici o conștiință a lașității nu-l mai reținu.

Și pe de-a'ntregul, asupra fecioarei aiurită și fără putere, se manifestă bruta.

XV

Giuliana rămase nemișcată, în prima impresie violentă și dumnezeiască a faptului aceluia natural îndeplinit, într'un fel de buimăceală ce nu se putea împrăști. Rămase lungită jos, având în îmbrăcăminte, în toată făptura, neorânduiala obscenă a femeii violate.

Din când în când, din ochii ei aiuriți țâșnea ca un tremur; în brațele ei treceau fiori, întinsori de nervi ațâțați; tremurături nervoase îi încrețiau fruntea, îi făceau pleoapele să bată, să i se ridice în sus colțurile buzelor, să i se miște în mici tremurături degetul cel mare al picioarelor desculțe.

Când auzi pașii Camillei pe scară, din adâncul lăncezelii se ridică într'un cot; își trecu repede mâinile peste rochiile în neorânduială; regăsi cuvinte spre a spune sori-si că o subită lipsă de puteri o făcuse se cadă în mijlocul odăii.

Afară se înoptă; peste tot se răspândea marea răcoreală a serilor de Iunie, venind din spre Adriatica. Glasuri și râsete umpleau piața; printre case, jos, cântă veselă de Sâmbătă a locuitorilor scăpați de muncă. De la catul de jos Teodora La Jece strigă:

— Cumătră Camilla, cumătră Giuliana, nu veniți?

Giuliana își urmă surora, fără să vorbească, fără să cugete. Ii era greu să-și amintească: un fel de moleșală îi apăsă încă mintea. Teodora La Jece le umplea urechile cu sporovăiala ei de femeie ilecară și bârfitoare.

— Știi, cumătră, fata Rachelii Cătena se mărită.

— A!

— Știi, ia pe Giovannino Speranza, roșul ăla care ține cârciumă la Pesceria și are boala lui San Donato, ducă-se pe pustii.

— A!

— Știi, cumătră, Checchina Madrigale a fugit încă o dată la Francaville. O știți : groasa aia care sta cu casa la Gloria, neagră, cu nasul co-roiat... aia.

Teodora La Jece povestind trecuse alături de Giuliana. Camilla venea puțin mai la urmă, cu capul plecat, fără să ia seama la păcatele de bărfală pe care limba țesătoarei le făptuia contra aproapelui. Pe ulițe, toată lumea se bucura de aer ; pâlcuri de femei treceau, în rochii de pânză, cu brațele goale până la coate.

— Ia te uită, cumătră, la Graziella Potavigna ce și-a pus pe ea. Ia te uită la Roza Zazzetta, cu un sergent înainte și unu pe urmă... A ! nu știți ?

Și aci o poveste de dragoste plină de indiscreții sărate, șoptită aproape la ureche. Prin [una din acele uitări cari sânt refugiul unor anumite naturi slabe și îndoioase, Giuliana se afundă cu totul în flecărie, nedându-și sama să se gândească, întrebând, întărâtând pe Teodora la vorbă, fiindu-i frică de răstimpurile de tăcere, umplând aceste răstimpuri cu mici hohote de râs. Simțea ca o bucurie crudă să audă ticăloșiile altora.

— A ! iată Don Paolo !

Din protivă venea cu frumusețea lui greoaie Don Paolo, un octogenar încă verde, cuminte și înțelept ca Pantagruel.

— Hai cu noi, Don Paolo ; mergem afară.

Toți măcelarii pe uliță, ici, colo, își aveau cărnurile proaspete atârinate în mijlocul ușii : mirosul cărnei umplea văzduhul și gădila nările. Mai sus, fire lungi de macaroane stăteau atârinate în lumina

lunii care le privea din vârful unei sulii de pe cazarmă. Grupuri de soldați se grămădeau în jurul vânzătoarelor de fructe, făcând sgomot.

- Haidem la Bandiera - zise Teodora, dând precădere lui Don Paolo și Camillei.

Giuliana trecu prin mijlocul gălăgiei aceleia și mirosurilor acelora puternice, amestecată. Incepea în cele din urmă să se ridice o lăncezeală din adâncul ei, să-i închidă gura la răs, la cuvinte, să-i împiedice limba. Unele dureri fizice o supărau de asemenea și o rechemau la realitatea lucrurilor. Nu se mai putea preface: glasul îi murea între dinți, grija îi astupă respirația, vedenia a ceva enorm și de neîndreptat i se ridică dinainte. Se simțea acum murind de oboseala de a se ține pe picioare, de a face pași, se simțea biciuită de șuerătoarea în-sufletire a vieții pe ulița care e a tuturor.

- Și-așa, cumătră dragă, prostul ăla de bărbat fără să aibă habar de ceva... - zicea Teodora reînodând bârfeala întreruptă.

Mergeau pe cheu. Podul pe vase, la stânga, încălecă fluviul. De cealaltă parte profilul întunecos și gros al bastionului se desenă în lumină. Vechile tunuri de fier, puse cu gura în pământ, se întindeau în șir; ancore mari de fier zăceau pretutindeni. Pe țărm, marinarii, sub corturi, mâncau și fumau; corturile luminate contrastau cu o roșată de sânge albeața lunii. În jurul prorelor, pe apă, pete mari ca de materie lichidă se legănau ușor.

- ... trimise să cheme pe Don Neréo Memma, închipuește-ți! urmă Teodora nepotolită.

- Cine vorbește de doctorul Dulcamara? - întrebă Don Paolo, care auzise numele acela, râzând cu gura cea largă încă înarmată cu fildeșuri.

Giuliana nu mai auzia; era palidă ca fața lunii. La început, toată pacea aceea luminoasă ce

plouă din cer pe fluviu și toate acele lungi șuvoaie de miros marin ce se șteau prin răcoare îi dăduse o impresie de ușurare aproape veselă, pentru că în fața acelei priveliști de blândețe vedeniile aburite de iubire se înălțau în adâncul ei și ascuțimile sentimentului scânteiau în razele lunii. Imediat apoi, fu ca o înăbușire, ca un tumult confuz în care ea avea conștiință de sine numai prin baterea arterelor pe tâmpile, prin murmurul acela asurzitor ce păru a cuprinde și a umple tot văzduhul dintr'odată. Pământul îi fugea de sub picioare; marginile apei se confundară, în aiurire; fluviul năpădi ulița; ape, ape, ape se împrăștiară împrejur. Apoi, deodată, o schinteire de lumină i se aprinse în ochi, o tremurare tot mai mare de flăcăreli ce isbucneau, se încrucișau, se îndepărtau și se topeau și se pierdeau jucând într'o penumbră.

În iluminarea aceea figura lui Marcello apărea și dispărea, cu o repeziciune și o schimbătate de vis. Amețeala încetă. Giuliana recunoscù reflexele lunii în fluviul liniștit; continuă să umble, aiurită, slăbită, aproape gata să leșine.

— Obosită, ai? cumătră; nu ești învățată, firește. Sprijină-te de mine, sprijină-te — zicea Teodora. Fata Donnei Mentina Ussovia, cea mai mică, ciupită de vărsat, tocmai ședea în fața prăvăliei, știi, pe piețișoară....

Ajunseseră la cazarma financiarilor. Grămezi mari de roșcove răspândeau un miros puternic ca de piele tăbăcită; și ulița presărată cu scoici de stridii scârțâia sub pași. Două plase, lângă țârn, pescuiau țipari, în tăcere, având luna propice. Dar sonoritatea mării umplea tăcerea de grandoare; se anunță fluxul cu undirea sării care trecea peste subțirea pojghiță a apei dulci.

Giuliana se lăsă a fi dusă. Iși reținea răsuflarea cu greutate ; căci acum starea ei, cu o grozăvie extraordinară, i se înfățișă înaintea și gonea toate silniciile și tumulturile sentimentelor întârlătate de voluptatea nopții cu lună. În statornicia gândului ei, vedea figura lui Lindoro ridicându-se și trăind ; se simțea încă odată apucată și atinsă de mânilor acele aspre, înăbușindu-se de răsuflarea aceea caldă de vin și de poftă, siluită pe pardoseala odăii. Dar în momentul acela, se gândea ea, nu se împotrivișe, nu țipase, nu făcuse nici o mișcare ca să se opună ; căzuse fără putere, ne mai deosebind nimic, ne mai simțind de cât o mare bucurie amestecată cu durere inundându-i toată firea, nesimțind de cât că din toată ființa ei violența naturii năpădea în afară. Atunci, reflexul acela de senzație îi puse în carne o nouă turburare, o nesfârșită drăgălășie de sfârșală ; și în acea neorânduială a conștiinței voința ideilor i se stinse. I se păru că atâtea lucruri ale nopții, ca și când ar fi avut glasuri și aripi, veneau să-i ciocănească în tâmple, veneau s'o ispitească, să-i dea fiori și să-i sufle cuvinte. Privea înaintea ei, palidă și cu ochii măriți și mai negrii. Era atât de slabă, de nesigură, năinstare să închee prin voință o stare de suflet și de lucruri, clătinându-se între sugestiunile lumii externe și frământarea dinăuntru.

— Auziți cum cântă vinul — zise Don Paolo, oprindu-se.

Prin bărci, marinarii stăteau tolăniți printre frânghii, în mijlocul fumului tutunului de Dalmația, și cântau despre femei frumoase, în cor, cu toții.

XVI

Pe îngenunchetor, Camilla se rugă încet, cu capul plecat, cu mâinile împreunate, multă vreme; apoi aprinse candela la S-ta Fecioară, pentru noapte; și se lăsă somnului ținând dulcea inimă a lui Isus între florile veștede ale sânului. Respirul ei în somn erà religios ca și când ar fi fost alături de S-ta grijanie în vasul de argint. Pe tavan umbrele urmăreau clătinările flacării hrănită de uleiu; sgomotele acelea seci ale lemnului ce se dilată și a viermilor care rod, trozniturile misterioase pe care le au vechile mobile în liniștea nopții, sbârânituri de țânțari, spărgeau tăcerea.

Giuliana ședea în acelaș pat alături de Camilla, întinsă, fără să se miște, fără să închidă ochii, pentru că o mare oboseală de nesomn îi cuprinsese membrele și vèghia neîntreruptă a temerei îi chinuia sufletul. Ascultà în tăcere; ascultà cu o curiozitate neliniștită, ca spre a auzi ce schimbare se produsese în făptura ei.

Deodată, în somn, Camilla începù să murmure cuvinte vagi, bucăți de cuvinte neînțelese, abia mișcând buzele, în respirații lungi în cari se auzeau sunete jumătate stinse, se auzeau ciocotirile surde ale cuvintelor neîncheiate și accentele cuvintelor rupte. Capul ei, slab, lungueț, ași zice sculptat și cizelat cu asprime de pocăință și de post, îngălbenit de lumina candelii, ședea pe albeața pernei ca o efigie rău poleită de sfântă. Mici umbre vinete însemnau năuntrul nărilor, șanțurile gâtului întins și plin de coarde, găurile obrazilor, găurile ochilor din care eșià mare globul acoperit de pielea moale a pleoapelor. Păreà astfel cadavrul unei martire, în care s'ar fi coborât spiritul lui Dumnezeu,

Deși vorbirea aceea de peste noapte nu era întâia, Giuliana simți frig în creștetul capului: o groază o cuprinse deodată. Instinctiv se sgârçi, căuta să se depărteze de corpul surorii ei, trăgându-se pe marginea patului; stătù nemișcată, ne mai răsufând în intervalele de tăcere, cu ochii țintă pe gura celei ce dormea, simțind ca un nod în mijlocul pieptului dacă buzele acele se mișcau să spună alte cuvinte. Nu înțelegea; dar ceva foarte adânc și solemn era în murmurul acela întrerupt; aproape un mister de fenomen supranatural se ridica din corpul acela nemișcat și neștiutor care vorbea fără să-și audă propriul glas. În odaie trecea ca o suflare de mormânt; în fantezia nebună a Giulianei, umbrele tremurătoare luau forme spăimântătoare și amenințătoare de spectre; văzduhul părea tăiat de sgomote necunoscute. Toate lucrurile asupra cărora halucinata se adăpostea cu privirea, toate lucrurile se transformau și se însuflețeau și veneau în spre dânsa. Atunci gândul răzbunării și pedepsei veșnice i se întoarse iarăși în conștiință și o stăpâni. Fu doborâtă sub visul rău al păcatului ei și-și puse brațele cruce pe piept spre a se apăra de amenințările diavolilor, și încercă să spună rugăciuni cu limba împiedicată de groază, și se agăță într'un suprem elan de ancora pocăinței, de ultima scăpare. Se simțea pierdută, cerea acum îndurare din adâncul inimii divinului Soț trădat, lui Isus bun și mare, Aceluia ce iartă.

Glasul Camillei se pierdea în suspine, se confundă într'o borboroseală tremurătoare, se stingea cu totul în răsufierea înceată și egală, pe măsură ce entuziasmul visului mistic se potolea. Umbrele continuau să se miște. Și Crucifixul încă nu se

coborà din perete să primească în dulcile lui brațe
oia care se întorcea la staul.

XVII

A zis Domnul prin gura proorocului Ioel, fiul
lui Petruel : „Voiu revărsa spiritul meu peste toată
carnea, și vor profeți fiii voștri și fiicele voastre ;
bătrânii voștri vor visă visuri, tinerii voștri vor
avea vedenii.“

Spiritul acesta căruia Apostolii i-au avut întâe-
tatea și s'au bucurat de el, a fost pentru ei și
pentru noi un Spirit de adevăr, un Spirit de Sfin-
țenie, și un Spirit de forță.... O divinule amor, o
sfântă legătură care unești Tatăl și Fiul, Spirit
atotputernic, credincios mângâetor al nenorociților,
pătrunde în abisurile adânci ale inimei noastre și
răspândește-ți marea ta lumină.

Așa fel predică Don Gennaro Tierno la Rusalii,
de pe altarul cel mare, în spre poporul ascultător.
Deasupra lui, sus, a treia persoană a S-tei Treimi
deschidea arcul radios al aripilor de aur, și în bi-
serică lumina lumânărilor răspânda o roșată ase-
menea reflexului unui incendiu. Enormii stâlpi de
piatră ce susțineau cele două bolți, acoperiți de
barbare sculpturi creștine se înșirau greoi în spre
altar ; pe pereți, resturile mozaicurilor puneau pete
largi de culoare închisă ; câte-un cap de Apostol,
câte-un braț țeapăn de sfântă, câte-o aripă de înger
mai răsărea din întunecimea și din cojirea operată
de veacuri. Intre mozaicuri, mici corăbioare *ex-voto*
atârnav, o întreagă flotă de bărci atârnavă dedicată
templului de naufragații scăpați. Și în mijlocul
întregei acestei solemnități primordiale se ridică
ușor un grup de coloane roșiatice în spirală, sus-

ținând amvonul încă marmorean înflorit de acante și însuflețit de basoreliefuri.

— Imprăștie roua ta dulce pe pământul acesta pustiu, ca să înceteze lunga lui sterpiciune. Trimite cereștile raze ale iubirii tale până în altarul sufletului nostru, pentru ca pătrunzând în el să aprindă flăcările cari să ne ardă slăbiciunile, neglijențele, lăncezelile noastre! — urmă preotul, urcând la supremele culmi ale elocinții și puterii lui vocale.

Giuliana, de aproape, ascultă smerită. Se refugiase în casa Domnului, se întorsese la culcuș; voiă ca Domnul să o purifice și să o primească încă odată în bunătatea marii lui îmbrățișări. Inflăcărarea aceea deodată a credinței o orbea, o făcea aproape să uite orice greșală de mai înainte. I se părea că deodată petele se șterseseră din sufletul ei și de pe carnea ei căzuseră cojile necurăției pământești. Niciodată nu se apropiase de altarul Domnului cu un mai adânc fior de nădejde, niciodată nu ascultase cuvântul Domnului cu o mai lungă îmbătare.

Din momentul când groaza pierzării i se ridicase în conștiință, se adâncise într'un fel de reculegere întunecată, supraveghiindu-se ca să zică așa singură, supraveghiindu-și propriile fapte, propriile cugetări, cele mai mici mișcări, de teamă ca aceea îmboldire de căință să nu se spulbere, de grija de a păstră neatinsă într'însa floarea aceea de credință care reîncolțise pe neașteptate. Fu un fel de înălțare în spre Isus; fu un fel de geloasă isolare de viața înconjurătoare, o scârbă de orice legătură omenească. Se exaltă în citirea cărților sfinte; se aruncă în contemplarea icoanelor și a misterelor; luptă în protiva molaticelor lașități ale cărnii, în protiva căldurilor zilei, în protiva ispi-

telor nopții, în protiva parfumurilor pe cari i le aducea vântul, în protiva suflului ce se ridică din amintirile ei necurate, în protiva glasurilor ce păreau a-i gădilă auzul și a-i șopti noi taine de plăcere.

După săptămâna aceea solitară de patimă, își depunea acum sacrificiul la picioarele altarului; bea balsamul cuvântului lui Dumnezeu, țintind ochii în înălțimi la porumbelul radios și simțindu-se încetul cu încetul înecându-se în marea extaselor.

— *Vino odată, vino, dulce mângâetoare a sufletelor chinuite, adăpost în primejdii, apărătoare în nefericire. Vino, o tu care curăți sufletele de orice pată și-i vindeci rănille. Vino, putere a celui slab, sprijin al celui ce cade. Vino, stea a călătorilor pe ape, nădejde a săracilor, sănătate a celui ce stă să moară, spunea Don Gennaro Tierno, înalt în stiharul lui de argint, rumen la față, cu ochii cari forțau orbitele, cu gesturi ce păreau a atinge cerul.*

În biserică o căldură apăsătoare se lăsase asupra creștinilor. Bolțile se sdrobeau pe pilaștri; într'un geam capul S-tului Luca evanghelistul radiă bătut de soare și marea mantie punea în aer o zonă de crepuscul verde. Pupitrul de marmoră se înalță ca o floare mistică, în aburul acela de lumină.

— *Vino, o Spirite, vino și ai îndurare de noi!...*

Giuliana ținea privirea în sus, pe valul tuturor acelor invocări ce se urcau în spre nimb, pătrunsă de neștersa suavitate ce atrage sufletele la parfumul mireasmelor spirituale. I se părù un moment că vede porumbelul de aur împraștiind un fulger de învoire, și inima îi sălta de bucurie în sân, ca S-tul Ion în pânțele Elisabetei la vizita Fecioarei Maria.

— Pentru Domnul nostru Isus Christos. *Amen.*

Preotul, totul de argint, se întoarse în spre altar, zicând cu voce înceată un *credo*. Doui paraciseri albi, pe de lături, începură să miște cădelnițele fumegătoare și mirositoare.

Un nour de mirezme înfășură pe Giuliana care sta aproape și în acelaș timp un val de greață din adâncul maternității i se urcă în gât și o făcù să strâmbe din gură.

XVIII

Nu erà deci scăpare? Câteva zile mai fu în îndoială, așteptând ultima dovadă. Ii venea amețeli când se deșteptà, când punea picioarele jos, sfârșeli ușoare o năpădeau către seară, slăbiciuni în cari gândul, voința, amintirile păreau aproape a avea confuzia, somnolența primelor ceasuri ale dimineții.

Făcea totul din obișnuință, cu gesturi de somnambulă, cu o încetineală de femeie obosită. În clasă, dacă o ajungea mirosul de pâine caldă de la brutărie, se simțea că moare, simțea ca și când toate măruntaele i s'ar fi urcat deodată la gură: un gust de leșie i se răspândea pe limbă. Într'o zi, pe când un copil mănca cireși, o poftă violentă o făcù să se clatine pe scaun, să îngâlbească și să asude. După masă, amărâtă de grețuri, se lungea pe pat, se lăsà să ațipească: căldura erà greoaie, muștele bâzâiau, strigătele unui vânzător de ochelari treceau pe sub ferestre, răgușite în tăcerea aceea.

Scoasă din credință, nu mai căută biserica: chiar și tămâia o scârbea.

Nu se mai gândi la Marcello; nu-l mai văzù, nu mai avù despre dânsul de cât o amintire ne-

sigură, ca un vis îndepărtat ; grija de acum o absorbea toată.

Lindoro se urcă să aducă apa, ca și mai înainte. Ajungea sus roșu și plin de nădușală ; punea jos gălețile, aruncând priviri piezișe Giulianei. Giuliana plecà în cealaltă odaie sau se plecà pe lucru : pe obrajii ei strânsoarea convulsivă a dinților punea mici mișcări de mânie contenită ; ochii i se împăinjeneau. Lindoro plecà, ca un câine bătut ; dar gândul că avusese pe femeia aceea îi clocotea sângele ; ar fi vrut acum s'o tărăscă cu dânsul, să și-o țină, să-i fie stăpân ca pe o marfă de întrebuințat și de vândut. Poftă sensuală și lăcomie de câștig se amestecau atunci într'însul.

Intr'o seară așteptă pe Camilla să iasă, la poarta din stradă ; apoi se urcă repede ca să surprindă pe Giuliana, să o găsească singură în casă. Când bătù la ușe Giuliana îl recunoscù și se simți turburată.

— Ce vrei de la mine, ce vrei ? — întrebă ea înăbușită, fără să deschidă.

— Ascultă-mă o clipă, ascultă-mă ! Nu-ți fie frică, nu-ți fac nici un rău...

— Pleacă câine, infamule, ucigașule... — izbucni femeia, cu o întărâtare stridentă de blesteme, dând frâu întregei uri adunată înprotiva aceluia. — Pleacă, pleacă !

Și, sfârșită, se retrase în odaia ei, se aruncă pe perne și le mușcă printre lacrimi. Un tremur violent o sguduia toată, o încleștare convulsivă a fălcilor îi făcea suspinele dureroase.

XIX

Nu mai era scăpare. — Fata Mariei Camastra băuse vitriol și murise așa, cu un copil de trei

luni în pân-tece. Fata Clemenzei Jozio se aruncase de pe pod și murise așa, în noroiul Pescarinei. Trebuia deci să moară.

Când trecu gândul acesta prin mintea Giulianei, se înseră. Toate clopotele sunau spre glorie, în ajunul lui *Corpus Domini*; stoluri mari de rândunele țipau și se roteau pe piața Brinei, se adunau la sfat pe Arc. Un minunat nour roșu se întindea peste case, asemenea poate cu acela care vărsă smoală aprinsă asupra necredinței Sodomei.

La fulgerătura gândului acestuia Giuliana se înfioră, îi fu frică. Apoi, pe măsură ce sentimentul rușinei o îmbiă la fapt, înăuntrul ei o puternică răzvrătire de vitalitate începea să se dospească, viscerele tremurau. Simții de o dată cum roșata și căldura sângelui ei îi puneau pete pe frunte, pe obraji. Se ridică de pe scaun, frângându-și mâinile în agitatare luptei. Și cu un impuls de forță nervoasă, eși în cele din urmă din odae, intră în bucătărie, căută pe masă un pahar și cutia cu chibrituri. Mirosul puternic de cărbune îi frământă stomacul; ameteala i se urcă la cap. Găsi tot: puse chibriturile să se topească în apă; se întoarse în odaia ei și ascunse sub o mobilă, într'un colț, paharul.

— Doamne! Doamne!

Ii era acum frică de a fi așa, singură, în fața hotărârii ei. I se întoarse de o dată în minte cadavrul Cristinei Jorio zărit în ziua aceea pe când o duceau pe targă la casa mamei: un corp umflat ca o butie, cu noroi în păr, în scobiturile ochilor, în gură, printre degetele picioarelor vinete.

— Doamne, Doamne, să mori!

Și tresări ca și când o mână rece și țeapănă i s'ar fi pus pe cap; un fior îi alergă prin toate membrele, îi stătù un moment în creștet cu im-

presia unui tăiș ce ar fi pătruns ca să deslipească pielea ; și pe dinaintea ochilor îi trecu scârba groazei, acel nu știu ce alb care dilată orbitele.

— Nu, nu, nu ! — zise ea cu glasul schimbat, ca și când ar fi vrut să alunge de la sine atingerea a ceva groaznic. Și se duse la fereastră, scoase capul afară, căutând un adăpost.

Rămase acolo, înțepenită, înmărmurită în fața vedeniei aceleia de incendiu biblic și acelei urgii de pasări negre. Când se întoarse, puțin în spre odaie, zări în umbră o strălucire ciudată, o schinteire a jumătăților de luni de aur pe îmbrăcăminte Madonei de la Loreto și schinteirea medaliilor. Iarăși îi fu frică ; se întinse pe fereastră, eși mai mult în afară ; stătù acolo, fără să aibe curajul să se miște. Atunci, în nemișcarea aceea, slăbiciunea serii începù să o prididească ; și și strânse capul greu în palme, închise pleoapele.

— Ah !

Pe neașteptate i se aprinse în suflet o nădejde. Da, da, își aducea aminte ! Spacone, vrăjitorul, bătrânul acela cu barba lungă, acela care făcea minuni și avea leacuri pentru orice boală... Venise de câteva ori în sat călare pe o măgăriță albă, cu două triunghiuri de aur în urechi, cu un șir de nasturi mari ca niște linguri de argint fără coade. Atâtea femei eșiau și-l chiamau, și-l binecuvântau. Vindecase tot felul de boale cu un fel de ierburi și un fel de apă și un fel de semne ale degetului cel mare și niște cuvinte magice. Trebuiă să aibă leacuri și pentru lucrul acela... da, da, trebuiă să aibă !

Și Giuliana retrăi într'un fulger de speranță pe când moleșala se urcă, se urcă. Dinaintea ei lucrurile se înecau în apus ; lumina roșcată, pătrunsă în cenușa nopții apropiate, se pierdea într'o u-

șoară decolorare între roșu și violet, se retrăgea încetul cu încetul de jos, sfârșia fără contraste. O rândunică, ca un liliac, trecu răsându'i capul. Un val al vitalității arzătoare a verii îi biciuî fața, cu adierea, dându'i un fel de năbușire și de palpitate.

Cu o mișcare nevrută și neștiută puse mâna pe pânțele și'l ținù așa o clipă. Ceva ca un nedeslușit sentiment de maternitate îi străbătea sufletul. Și din adânc, cine știe prin ce proces lăuntric, o amintire a convalescenței îndepărtate se trezi. — A! era în Martie... o mare albeață răsătoare... și de-asupra ei fulgii, puful moale ce plouă.

XX

Și așa, a doua zi dimineață eși din casă, pe ascuns și se 'ndreptă singură afară din sat, pe șoseaua cea nouă dela Chieti.

În apropiere de San Rocco locuia Spacone. Sub maiestatea unui stejar druidic făcea minuni și formulă răspunsuri. Toată împrejurimea, la două zeci de mile în jur alergă la el, ca la un apostol al Providenței. În epidemiile vitelor, turme de boi și de cai se adunau împrejurul stejarului ca să capete talismanul apărător de boală: urmele copitelor cailor și boilor făceau ca un cerc de farmece pe iarba pământului.

Când porni Giuliana, pe pământul pescarez era un mare joc de umbră și lumină. Nourii ră-tăcitori treceau dela mare la munte, ca niște caravane cu bune provizii de apă, pe cerul acela arabic al lunei lui Iunie. Din când în când, largi petice de pământ se înecau în umbră, alte petice apăreau luminate; și cum umbra era albastră și mișcătoare, țarina lua astfel înfățișarea unui archipelag care ar fi plutit plin de arbori și de grâne.

Mult cântec de pasări înveselea grânele în copt.

La întâia privire, Giuliana avu o repede senzație de întremare, pentru că libertatea câmpului, fericirea luminii pe frunzișuri, mirosurile întăritoare ale aerului împresurându'i deodată făptura îi biciuiră sângele și în desfășurarea orizontului noua speranță ce încolțise într'însa se întări și izbucni. Ca totdeauna, se ușură de toate grijile, trăia numai prin două sentimente singure, prin speranța salvării trupești și prin dorința de a ajunge la scop. Departe, la scop, vedea în fantezia ei pe bătrânul binefăcător răsărind și iluminându-se în chip misterios. Printr'o înăscută tendință superstițioasă, ea transformă figura aceea, o făcea uriașe, o înveștmântă cu o blândețe creștinească, o încunună cu nimb. Atunci toate șoaptele ce umblau prin popor i se întoarseră în minte confuze și aruncară stropi de lumină pe fruntea lui Spacone. Iși aminti atunci că Rosa Catena, într'o zi îndepărtată a boalii, vorbise de bătrân cu o reverență bigotă și pomenea de minuni. — Un orb din Torre de'Passeri se dusese la San Rocco și se întorsese peste trei zile cu ochi care vedeau și cu un semn albastru pe tâmple. O femeie din Spoltore, năvălită de duhurile rele, se întorsese blândă ca o mieluşă după ce băuse două înghițituri dintr'o apă ce stă într'un ulcioraş sec.

Astfel, încetul cu încetul, pe drum, cu ajutorul atâtor elemente împrăștiate se alcătui în mintea Giulianei un fel de legendă. Și puțin câte puțin, pentru că oamenii nu pot face nimic fără ajutorul lui Dumnezeu, se născu și încrederea că bătrânul era un trimis al cerului, un izbăvitor al sufletelor de stăpânirea trupească, un împărțitor de grații cerești pe pământ celor căzuți. — Ultima speranță nu se coborâse asupra păcătoasei pe neașteptate, a-

proape prin inspirație dumnezeiască, între semnele aprinse în aer? Și la Rusalii porumbelul nu fulgerase din înălțimi, în ochii rugătoarei, un fulger de făgăduială?

Făgăduiala se împlinea acum în sfânta zi a lui *Corpus Domini*. Giuliana deci, caldă toată de credință și de bucurie, se ducea prin praful șoselei celei noi, ne îngrijindu-se de oboseala merului. Pe margini, mărăcinișurile se albeau ca acoperite de excremente de păsări, pâlcuri de ploi răsunători ședeau pe margini; și trunchiurile, ca bucăți mari de argintărie veche, resfrângeau variațiile luminii. Țărâncile din Villa del Fuoco, pitice, cu nasul cârn, cu buzele pleoștite, femei cafre cu pielea albă, veneau câte două, câte trei. Imprejur, pe nesfârșitul teatru al câmpului, se reprezentau întâmplările nourilor uriași.

Giuliana trecu de Mulino, trecu de Villa: o energie nervoasă îi ațâța pasul. Simțea cum îi bate vântul pe ceafă și din când în când, auzea de-asupra capului freamătul plopilor. Dar mișcarea umbrelor și praful începeau să-i cam turbure vederea; căldura mișcării i se urcă la cap; voința îi era toată prinsă în neobișnuita sfortare materială a înaintării. Și merse astfel înainte într'un fel de aiurare crescândă care se transformă în boală și, doborâtă de oboseală și de căldură, se lăsă a fi ispitită de un grup de maslini de pe o ridicătură la stânga.

Treceau patru sau cinci țigani pe jumătate goi, bronzăți, cu ceva lucitor pe piept, călări pe niște măgari mari roșcați. Unul din ei flueră dând cu călcăiele în pântecul dobitocului lui. Toți aveau în mâni ciomege și purtau desagi de piele la coapsă. Se uitară la femeia adăpostită sub maslini și șopotiră cuvinte printre râsete.

Giulianei îi fu frică de ochii aceia cari arătau albul în privire, și stete ghemuită până ce grupul se depărtă. Descurajarea începea să o stăpânească: singurătatea începea să'i fie neliniștitoare, pentru că pe câmp începea să se alunge în adieri lungi vestirea ploii și un fel de solemnitate de tăcere se coborâ în aer din nourii adunați. Se rezimase de un trunchiu: din când în când adieri reci o ajungeau și'i înghețau nădușala în pori, adieri ce alergau în spre dânsa ca foșnetul pasului unui animal pe iarbă; împrejur, tremurul luminii soarelui părea un resfrâns de ape sau ceva ca reflexul unui meteor îndepărtat. O sumă de flori de un galben palid de pucioasă făceau val la picioarele masli- nilor.

O amintire se coborâ atunci din arborii ce buni în sufletul femeii. — Biserica era plină toată de palmi bine-cuvântate și de mirezme în ziua aceea; și ea mergea prin mulțime sprijinită de brațele lui Marcello, într'o mare dulceață... — Dar, cum se opri la gândul acesta, mintea i se rătăci; totul fugi într'o nesiguranță de vis. Numai inima îi bătea lovituri surde și suspine de neliniște îi îngreuiau răsuflarea. Avea acum senzația unei apăsări ce i se lăsă peste creier ca greutatea unei lovituri de bătă pe fruntea unui bou. Un rest de voință trează îi fu de ajuns ca să se desmeticească puțin și să se coboare pe șosea.

Nourii adunați în spre Majella luaseră culoarea străvezie și cenușie a unei masse de apă atârânătoare. Trombe mari se apropiau din spre mare și mai încărcate; pe sus încă se mai spintecă câte-un vesel interval siniliu. Un miros de umezeală deja ieșia din praf, ieșia din țarina ce par'că răsuflă greu în așteptare. Arborii nemișcați păreau că sorb lumina, se ridicau înegriți în mijlocul fumului din

aer, populau cu forme nesigure îndepărtarea.

Giuliana mergea cu o oboseală imensă, simțind că puterile stăteau s'o părăsească. — Iată, gândea, am să ajung la copacul acela și am să cad. — Dar nu cădea. Se zăreau în dreapta casele din San Rocco. Un țaran venea dintr'acolo în fugă.

— Omule bun, acolo e San Rocco ?

— Da, da, ia-o pe drumul de delături.

Picături mari sunătoare începură să cadă ; apoi deodată ploaia înfuriată brăzdă aerul cu lungi șuvițe albe, cu lungi biciueli cari plesnind urlau. O mișcare monstruoasă agită atunci nourii ; fâșii de raze isbucniră de ici, de colo. Toate colinele, în fund, printre șuvoaele ploii, se aprinseră o clipă și se stinseră iar.

O slabă seninătate argintie se ridică de-asupra Majelii, într'o șuviță subțire.

Giuliana încercă să alerge în spre stejarul cât la o bătae de pușcă. Picăturile îi cădeau pe ceafă, i se scurgeau pe spinare, o loveau peste față ; și rochia îi era deja toată udă până la piele. Pașii îi șovăiau pe pământul alunecos ; căzu și se ridică, de două ori. Apoi, aproape nebună, începù să strige în spre casă :

— Ajutor ! Ajutor !

O femeie eși dintr'o poartă și veni s'o ajute, urmată de doi câini care lătrau.

Giuliana se lăsă a fi dusă mașinalicește, fără să poată scoate un cuvânt printre dinții strânși, galbenă, cu fața descompusă. Nu'și veni în fire de cât peste câtăva vreme, în întrebările oaspelui. Și atunci, deodată, auzind numele lui Spacone, își reaminti totul.

— A ! unde e Spacone ? întrebă.

— E pe la oameni, sfântă femeie ; l-au chemat.

Giuliana nu se mai putu stăpâni : începu să sus-pine și să 'și smulgă părul.

— Ce vrei, sfântă femeie ? ce vrei ? Eu sânt nevasta lui ; sânt eu aci... mieună vrăjitoarea ținând-o de mâni, silind-o să vorbească.

Giuliana se codi un moment ; apoi spuse totul, repede, printre suspine, acoperindu-și fața.

— Așteaptă. Leac este ; dar costă cincizeci de câte cinci centime, sfântă femeie — zise vrăjitoarea în vorba aceea a ei înmuiată de vocale.

Giuliana desfăcù un nod al batistei și dădu cinci monete mici de argint. Apoi așteptă, mai liniștită.

Odaia era mare, dar scundă. Pereții, mucegăiți pe ici pe colo, aveau tonuri de piele de șarpe, aveau ca solzi de reptile. Idoli creștini de majolică populau fondul acela antic ; forme ciudate de unelte și instrumente stau grămadă pe mese. Totul dădea impresia religioasă a unui sanctuar păzit de un călugăr.

Nevasta lui Spacone, în fața căminului, își alcătuiă băutura, în tăcere. Era o femeie naltă și o-soasă, foarte albă la față, cu nasul turtit și de culoarea vineție a unora din smochinele meridionale, cu părul roșu și lins pe tâmple, cu două ochi mici de albină, tatuată pe bărbie, pe frunte, pe dosul mânilor.

— Iată, sfântă femeie ! Curaj !

Giuliana înghiți băutura, dintr'o dată ; își simți însă imediat pe urmă gura și pânțele chinuite de o amărăciune groaznică. Rămase cu gura căscată, apăsându-și pânțele cu mâinile, bătând cu un picior în pardoseală, în spasmul primei contracții uterine.

— Curaj, sfântă femeie, curaj ! — repetă vrăjitoarea, fixând-o cu ochii aceia albicioși de moluscă. — Ai vreme să ajungi la Pescara... Du-te ! du-te !

Giuliana nu putea răspunde : în gură nu' i veneau de cât urlete. Durerile îi strângeau stomacul, îi înțepeneau muschii respiratori, îi ațâtau vărsătura. Bulbii ochilor se roteau în sus, ca și când ar fi intrat în simptomele unei convulsii epileptice. În tot organismul ei slab puterea excesivă a băuturii făcea acum efecte neașteptate. Lepădătura se produse aproape îndată, cu una din acele teribile pierderi de sânge prin care forțele vieții se duc încet, pe nesimțite, scurgându-se.

— Isuse, Isuse, Isuse ! — murmură vrăjitoarea, neliniștită, înfricoșată deodată în fața corpului răsturnat al Giulianei pe care numai unele mici ondulații convulsive 'l mai sguduiiau. — Isuse, ajută-mă!

La stăruințele ei, Giuliana își veni în fire, și cum după câțeva vreme emoragia părù că se oprește, Giuliana se putù ridicà în picioare și, împinsă de femeie, putù să iasă, să ajungă până în șoseaua cea nouă, clătinându-se, palidă ca și când nu i-ar fi rămas sub piele nici o picătură de sânge, dar ținută în viață de o speranță : că primejdia cea mare acum trecuse.

Acum câmpul era tot proaspăt luminat. Trecea un șir de căruțe încărcate cu ipsos și căraușii cei groși din Letto Manoppelo, băuți, întinși peste saci, fumau. Cum Giuliana porni după căruțe, unul din căruțași, ultimul, strigă :

— Ce, vrei să te duc cu căruța, fată frumoasă ?
Mașinalicește, Giuliana se lăsă a fi ridicată pe puternicile brațe ale omului, și stătù așa, pe saci. Nu auzea râsetele și cuvintele obscene ce treceau de la căruța la căruța.

Cu o energie nevrută, din instinct, ținea genunchii strânși ca să împiedice drumul scurgerii. Simțea încetul cu încetul un fel de încremenire copleșindu' i conștiința, așa că sdruncinăturile dese

ale roților prin făgașe nu 'i dedeau de cât o îndurerare surdă și putoarea lulelelor nu 'i atingea de cât puțin mirosul. Dar țiuitorile îndepărtate în urechi, întunecarea vederii, ametelele vesteau creșterea anemiei creierului. Ar fi căzut de mai multe ori dacă n'ar fi ținut-o mâinile căraușului care, încurajat de blândețea ei mută, începuse încercări brutale de mângăere.

Satul Pescara apărî în capul șoselii, în mijlocul soarelui, împrăștiind sunete în vânt.

— Fac procesiunea — zise unul din oameni. Toți ceilalți dădură bice și șoseaua răsună sub tropotul greoi, în zăngănitul clopoțelilor, în plesnirile bicelor.

Sguduitura și gălăgia aceea readuse un moment pe Giuliana la simțul realității înconjurătoare. Dar, pentru că omul îi încingea șoldurile cu un braț și 'i punea duhoarea de vin pe obraz, într'o pornire oarbă ea începu să strige și să dea din mâni ca și când ar fi fost cuprinsă de delir. Și fantoma lui Lindoro i se ridică deodată înaintea ochilor împăenjeniți și mai putu să întărate scârba groazei în acea puțină sensibilitate ce 'i mai rămănea în nervi. De cum se opri căruța, se dete jos de pe saci clătînându-se; încercă să miște picioarele, cu furia obosită a aceluia ce caută să ajungă la un loc sigur ca să cadă.

Veneau în spre ei pe șosea copilele fecioare în văluri albe, cu lumânări vopsite în mâni și cântând. La spatele turmei îngerești, o mare vânturare de prapure și baldachine umplea văzduhul răcorit de ploaia de-adineauri. Și cântau :

*Tantum ergo sacramentum
Veneremur cernui...*

Zărindu-le, Giuliana se abătù din drum; ajunse

la casa Rosei Catena, intră ; cuprinsă de amețeață căzu în mijlocul odăii pe pardoseală. Și, cum pierderea de sânge reîncepea, paralizia îi îngheță jumătatea de jos a corpului, ori ce facultate de mișcare voită se stinse într'însa.

Rosa nu era acasă : procesiunea atrăsese tot satul, în ziua aceea. Intr'un colț al odăii, Muà, tatăl, un monstru de bătrânețe omenească, un orb ținut de ani de o artrită diformantă pe scândura unui scaun, pipăia binișor cu vârful bastonului cărămizile în jurul lui ca să descopere pricina sgomotului aceluia neașteptat.

Atunci, într'un băltoc de sânge, Giuliana fu sguduită de un paroxism de convulsiune. Contractiile mușchilor îi aruncau corpul dintr'o parte într'alta, încheieturile i se lungeau cu svâcneala și bătaia unui picior de animal rănit de moarte, mâinile strângeau degetele cele mari în pumn, se redeschideau, se reînchideau ; globul ochilor se afundă în orbite, sub pleoapele vinete, aproape ca o mișcare de floare ce'și strânge petalele ofilite. De odată capul se răsturnă cu totul pe spate, în lovitura supremă a apoplexiei nervoase ; corpul fără sânge înțepenì în paralizie. O ușoară tremurătură apărù pe coardele gâtului ; pumnii strânși pentru un minut se destinseră.

Muà, fără să priceapă, plimbà mereu bățul în jurul lui, pipăind zadarnic, cu o borboroseală în gura fără dinți.

FABULĂ SENTIMENTALĂ

I

Galatea își ridică de pe hârtii ochii ei verzui și reci, își ridică în cele din urmă trupul subțire și lung, făcând să trosnească degetele subțiri și albe. Zise într'o răsuflare :

— Am isprăvit.

— Mulțumesc, Galatea. Ești obosită? — murmură Cesare cu glasul lui răgușit, continuând a întoarce foile unei cărți mari.

— Puțin. Am să mă odihnesc.

Se adâncea astfel în tăcere ; pe fondul de piele închisă al spatelui scaunului părul ei cenușiu punea o pată blândă și o umbră atenuată netedă albeață a feței. Imprejur, biblioteca părea că doarme un somn bun și pașnic de bătrân, punea un miros de pergament și de nuc vechiu în aer, punea vârtejuri de praf în razele soarelui.

De multă vreme, Cesare și Galatea își petreceau ceasurile așa, studiind, într'o pace augustă de mânăstire. Venise la villa unchiului lui dinspre mamă să caute liniștea, să și sacrifice frumoasa tinerețe,

dragostele frumoase ; încetul cu încetul toate năvălirile, toate asprimile firii lui se netezeau într'o seninătate înaltă și bărbătească, se limpezeau într'o viziune fericită ; cultul artei îi punea încetul cu încetul un nu știu ce spiritual și sacerdotal chiar în înfățișare. Fu opera înceată a obișnuinței, fu opera acelei lumini blânde în care trăia, acelu crepuscul în care ochii lui miopi lânceau aproape neîncetat, în care pe fața lui florile sângelui păleau.

Galatea îi era o tovarășe tăcută și gânditoare, o ajutoare, o drăguță scriitoare care nu se rătăcea niciodată în labirintele și arabescurile scripturilor savante. Creștea ca o tulpină, creștea în marea melancolie a acelei case în care nu văzuse niciodată surâzând pe mamă-sa. Sărmana mamă moartă ! Cu ce lung suspin de iubire și de durere privea Galatea vâlul întins peste portretul bieteii mame moarte ! Portretul acela se află într'o mare odaie goală, pe un perete alb, colo, la capătul viliei : nici-un sgomot nu ajungea până acolo și lumina pătrundea prin perdelele subțiri și triste. Când Galatea trecea pragul, o cuprindea un fior înghețat de groază, un tremur îi zbârnâia prin oase ; i se părea că intră într'o subterană ; toată albeața aceea îi da senzația imensului. Și ședea multă vreme acolo, în genunchi, rugându-se, rugându-se, pe când bucata de vâl se umfla la fiecare adiere de vânt peste efigia aceea de cadavru ; și ținea ochii pironiți în văzduh, și în văzduh se pierdea rugăciunea cu un slab murmur al buzelor. Cu încetul lumina zilei dispărea. Atunci, în penumbră, părea că umflătura se mărea, se făcea uriașe ; încetul cu încetul, nemăsurată, se întindea în toată odaia cu un suflu impur. Și ea îi simțea contactul înfiorându-se ; rămânea de ghiață și nemișcată

ca de piatră și stătea acolo până ce o scoteau afară palidă și tremurătoare.

Revenea însă în urmă la adorațiunea tăcută și solitară, revenea cu năpădeli de lacrimi, chemând pe moartă printre suspine. Vroia să o vadă, să o vadă odată, dar vie, dar cu viața în ochi, să o vadă frumoasă și răzătoare, o singură dată!

— Era blondă, nu e-așa? blondă ca mine, nu e așa? întrebă ea pe tată, ridicând ochii umezi, încercând să suradă printre drăgălășia lacrimilor.

Crescuse așa, în durere. Avea într'însa ceva de-al plantelor acelora albe, crescute la întuneric, care par a crește din putreziciunea unui corp omenesc și umbresc cu tristețea lor mormintele. Soarele, lumina, o oboseau; își plecă genele lungi, ferea de rănire acei bieți ochi infirmi. Totuși, îi plăceau florile. La spatele villei, pe un petic de teren, o vegetație bolnăvicioasă și săracă moțaiă în umbră; erau frunze mari cărnose, de un brun tinzând la violet, acoperite de puf ca de mucigaiu, erau înrămuriri pitice, goale, ca niște reptile moarte; erau lame plate de un verde palid, liniate cu alb și pătate ca niște spinări de broaște. Unele flori mari albastre se deschideau cu grămada, ieșiau din pământ, pe trunchiuri lungi, fără frunze; unele caliciuri de un roșu de piele omenească se umflau pe tulpinele strâmbe; unele guri de un roșu închis aveau stamine ca niște mici limbi galbene. Petalele aveau ca umezeala ciupercilor, învelișurile pline de găuri erau faguri de ceară. Câte o lalea se deschidea sfioasă într'o șuviță de soare; câte-o petonie biruiă cu florile ei mari pline de roșată; și în jur, în toamnă, clocoteii păreau grămezi de păianjeni păroși sau mănunchiuri de pene cenușii. Numai socul împrăștiă miros din floarea lui mare albă, fragedă și blândă printre celelalte. Fluturii

treceau repede; grupuri de licurici sburau de colo colo sbârnăind printre plantele pline de suc, lăsând dâre luminoase.

Galateei îi plăcea locul acela; plebea aceea tristă de vegetale avea pentru dânsa un farmec; ca și dânsa suferea, ca și dânsa părea bolnavă.

Dânsa, dreaptă, în mijlocul lor, în rochia închisă, te făcea să cugeți la o mare floare solitară. Simțea atunci un sentiment nesănătos pentru acele biete existențe ce lânzezeau fără o căutătură a soarelui; se plecă, auziă ridicându-se ca un gemăt, auziă gemătul lucrurilor ce mor. Pentru că în organismul ei părea că un simț misterios al morții se ivise din ziua nașterii care fu cea din urmă a mamei.

II

Trăia așa când sosi Cesare. La început simți aproape desgust; i se părea că tânărul acela venea să turbure liniștea desăvârșită și dulce a casei, venea să întrerupă melancolia mută în care ea vroia să se adâncească, în care ea credea că simte prezența nevăzută a celei duse. Puțin câte puțin însă învinse desgustul, fu bună și curtenitoare. Cesare eră stăpânit cu încetul de tăcerea, de adâncă reculegere ce-l impresură; și se adânci în artă.

Petreceau ceasuri lungi în biblioteca bătrânului conte. În marea sală dreptunghiulară lumina pătrundea din geamurile opace ale ferestrelor, înviețuind aurăria mată de pe jilțurile de nuc, pierzându-se prin colțuri. Stemele familiei sculptate în lemn încununau înălțimile; și în mijlocul bolții înroșiau petele largi ale unei fresce secentiste pe un fund de nourî gălbnițioși. În penumbră, șirurile de cărți păreau ca un zid plin de crăpături, în-

verzit ici și colea de mușchi, șters de ploi, călcat de melci.

Galatea citea, sau transcria, sau ascultă pe Cesare vorbind, cu ochii reci deschiși, lipită de spațele de piele al jețului. Totuși, printre eglogele înflăcărâte și înflorite ale lui Virgiliu și liricile înaripate și suspinătoare ale acelu *dolce stil novo*, idila lor nu se legă.

Galatea nu avea de cât un auster și feciorelnic surâs de vestală antică; ea vroia să fie cu totul a blândului ei zeu proteguitor, care o veghia de sub vâlul funerar.

Și o singură dată Cesare simți fibra lui de artist vibrând în fața ei. Era într'o după amiază caldă de Iunie; dar biblioteca tăcea adâncită în răcoarea albăstrie a draperiilor trase peste geamuri.

El intră; copila dormea blând în cutele bogate și moi ale unei tunici, cu capul rezimat de o mare sferă a constelațiilor. Sfera părea de fildeș îngălbenit, părea o enormă țeastă omenească în jurul căreia se învârteau stranii figuri de animale; părul Galateei, despletit, recădea pe umeri cu reflexe subțiri, reacoperea obrazii; și o panglică aurie de soare străbătând întunecimea, ilumină de-asupra capului ei un șir de cărți în pergament verzui, ca arama ruginită. Cuprinsese sfera cu brațele; mânicile largi lăsau descoperită carnea albă și străvezie pe care înfloreau urme de vine.

Cesare privea, gândind la Normele scandinave și la fecioarele merovingiene; când se trezi ajunsă de soare, surâse cu ochii în cari strălucirea nouă și toropeala somnului și încremenirea isbucniră un moment.

— De ce te deștepți, Galatea? Ești atât de fru-

moasă în somn! — zise el cu un accent nevinovat de admirație.

Ea surâse iar, înodându-și părul; obrazul drept îi era roșu de apăsarea sferii.

Dar germenul acela de idilă rămase închis într'un sonet, pentru totdeauna, ca o floare sau un fluture în străvezia închisoare a chihlibarului.

III

Intr'o zi, înainte de prânz, contele anunță so-sirea baroanei De Rosa, a doua soție a fratelui său Frederic, care venea de la Rimini și Livorno unde petrecuse vara. Arată lui Cesare o scrisoare azurie înstemată cu aur.

— Citește.

Cesare o luă; și mirosul puternic ce se răspân-dea din foaie îi puse în suflet o turburare ciudată, îi ațăță ca o neliniște. Pe hârtie se urcă un stol de berze mici albe, și printre berze literile mici și nervoase se iveau violete, ales.

— Când sosește? — întrebă Galatea.

— Mâine.

Sosi, într'adevăr. Erà o foarte tânără mătușe, o splendidă figură de andaluză cu ochii negrii plini de poftă și mistere.

— O! bălăia mea frumoasă! o, păpușica mea frumoasă! exclamă, strângând în brațe pe Galatea. risipindu'i părul pe frunte, năpădind-o de sărutări,

— Și d-ta, Cesare? Și d-ta ești aci, în castelul singuratic, paj, trubadur, cavalier... ce?

Și râdea cu mici clincăte de cristale și de me-tale vibrante, lăsând capul pe spate, pe când gin-giile roșii i se descopereau cam crude și pieptul i se umflă sub învelișul de mătase.

— Nu ți-e frică de farmece, Cesare?

Așa era ea; vorbea cu o volubilitate neobosită și ciripitoare, cu o adorabilă răsunare a literii r. De litera r unda fragedă a glasului părea că se sparge și se agață.

— Tot aci, tot aci, Galatea? N'ai să vrei să ți rupi nici odată cercul magic? Am să ți-o fur conte, am să ți-o fur pe Iolanda asta a d-tale cu ochii visători... Dar bine, tu ai chiar două smaralde drept ochi, Galatea! De ce te uiți așa la mine? Îți plac?

Și 'și pierdea răbdarea trăgându-și mănușile lungi de piele de căprioară neagră, cari îi strângeau brațele până la coate.

— Haide, vino cu mine.

În izbucnirea aceea neașteptată de veselie, ecourile sălii se treziau, sonoritățile întunecate ale bolților se 'nfiorau. O adiere de parfum urma foșnetul Vincii pe dalele de mosaic antic, prin odăile pline de lemnărie sculptată și de tapițerii șterse.

Lângă femeea aceea, Galatea se simți mai întâi surprinsă ca de o amețală; avu apoi ca o îndârjire surdă în protiva mobilității aceleia nervoase, în protiva valurilor acelora acre de parfum cari îi făceau rău, în protiva hohotelor acelora de răs cari ei îi loveau auzul. Ar fi avut să se răsvrătească în protiva furiei de sărutări, mângăerilor repezi, laudelor prea multe.

— Păpușe frumoasă! — șoptea mereu Vinca, cu dinții strânși, cu buzele întredeschise, cu o mângăere felină, strângând tâmplele fetii în palme și atrăgându-și-o la gură.

— Nu; nu-mi mai zice așa, mătușe, te rog — izbucni odată Galatea, cu un ușor tremur de mânie în glas.

— Păpușe frumoasă! — repetă Vinca. Și dădî drumul unuia din acele hohote răsunătoare de răs, tolănită pe divan, într'o atitudine provocătoare. Pe divan, soarele, întrînd pe fereastră, înviețuia florăria de mătase ofilită în vechia țesătură de argint; și de pe fondul acela răsărea frumosul corp de femeie strâns în rochia de cașmir, învăluit în puzderia de raze. Eră un tablou cu culori dulci: pe perete atârna o tapițerie decolorată pe care doi călăreți urmăreau o cerboaică fugară. Vinca râdea; răsul părea că strălucește în aer. Atunci se ivi în prag Cesare.

— Intră, doctore, intră — zise mătușa, ridicându-se și întinzînd mâinile în spre tânăr. — Imblânzește pe Galatea, te rog!

Acum însă fata surâdea ușor. Cesare, fără să vrea, aspiră parfumul fin de micșunea ce plutea în aer, acelaș parfum cu al scrisorii cu berzele; la simțul plăcerii, nările îi tremurară. Veneă din mirosul grav de mucegaiu al volumelor roase de cari, din tăcerea bibliotecii unde răzbise chemarea răsului Vincii, în tăcere, pe când el, plecat pe pagine simțea cum din pagine se ridică sănătoasa înveselire a cântecelor goliardice, ce se precipitau într'o împerechere vioaie de rime latine în fuga ritmului.

O! o! totus floreo.

Trăsese cu urechia; și în urechie îi răsunară o clipă râsetele cu cadențele repezi ale unei strofe nebune.

*Veni, veni, venias,
ne me mori facias,
hyria hysria nazaza
trillirino.*

Toate înflăcăările și poftele tinereții părură că se trezesc deodată în sângele lui, ca o muzică de luptă și de izbândă, și că sporesc cu o violență nouă. I se părură că simte prin toate membrele ca o pâraie de învelișuri sfărâmate și de cristale sparte, sub grindina veselă a acelor râsete și acelor ritornele.

O! o! totus floreo.

Sări în picioare. Singurătatea aceea rece îl năbușia; o ură, singurătatea aceea....

— Intra, doctore, intra — șopti glasul cristalin al baroanei.

Cu ce fericită îndrăzneală se desprindea corpul baroanei de pe vechiul fond albicios cu flori roșii! De străveziile sfârcuri ale urechilor cercurile de argint, în contrast cu tonul brun al gâtului, îi atârnavă ca la țigani; și pe gât îi înfloreă un puf ușor, umbrind ușor și buza de sus.

— Știi, Galatea, fetițe; să facem pace — șopti ea cu un glas molatic și mângâios. — Haide jos, în grădină; haidem la soare, cu Cesare.... Vrei să vii?

— Nu, mătușe; lasă-mă aci. Nu pot merge la soare — răspunse Galatea, supusă.

— Vii d-ta, Cesare? — întrebă Vinca pe tânăr. Cesare îi dădu brațul, inclinându-se.

IV

Porniră pe o potecută, singuri. De-asupra lor era o gălbeneală palidă de frunze; și un miros de flori moarte exală din plantele palide, un miros nedeslușit în melancolia ce crește.

Momentul nu pătrunde în sufletul Vincii; ve-

neà fredonând o arietă de Suppé, cu niște mișcă
îndrăznețe ale capului.

— Dar bine, spune ceva ; spune-mi versuri, fă-
chiar madrigale — zise ea în cele din urmă —
spune-mi ceva ! Sau vrei să ascultăm plânsul fru
zelor pe moarte și glasurile apusului și avemariile
leneșe, suspinând ? A !

Și suspină, cu o grație adorabilă, ridicând albu
ochilor spre cer.

— Nu, nu, doamnă — zise Cesare răsând ; și
râs i se descoperiră șirurile netede și egale ale din
ților, sub mustățile castanii. Nu erà urât : o p
loare plăcută îi scaldă fața, pe care liniile neregu
late se pierdeau. Pe paloarea aceea ochii limpez
miopi, aproape mereu întredeschiși, se dilatau că
odată nemăsurat și irisul biruit de pupile părea
câte-odată două găuri negre.

— Nu, nu, doamnă — repetă el cu glasul tăria
gănat.

— Simți ce parfum, nepoate ?

— Simt parfumul micșunelii — zise Cesare cu o
dulceață melodioasă.

Râsetele clincătiră sub liniștita boltă vegetală.

— A, nepoate ; ai făcut primul vers al unui son
net sau un început de declarație ? Ce tinerețe î
ndrăzneță ! Incepi să mă faci să tremur. Depăr
tează-te.

Și ea vru să se libereze de brațul lui, cu un aer
de batjocură și de teamă ; dar Cesare o ținu în
strânsoare.

— Rămâi, mătușe, sunt nevinovat.

Se jucau, așa. Totuși Cesare, când îi apucă mâna
fără mânușe ca să o oprească, simți un fior suin
du-se prin oase ; și privi mânușa aceea mică cu
degetele lungi, cu unghiile de onix, care aveà un

M adân
argint l
pierzând
trații de
— Ră
Erau
apele ne
turi și t
marginii
cu cozil
nici surs
vreme ;
neau ca
se întin
— Să
cătă gro
Se simț
il privea
— Ac
cu un t
— Nu
— Ac
— Iată
Se ju
cu capu
teafă d
— Pri
Arătă
și vroiă
incetul
aceea, c
moment
— Pri
Respin
ce făcea

M adânc în palmă. De sub brăţările de aur şi de argint lustruit, câteva vine verzui se împrăştiau pierzându-se în misterul caşmirului, ca nişte infiltraţii de aramă într'o bucată de alabastru.

— Rămâi, mătuşe.

Erau în faţa unui mare basin singuratic. Pe apele nemişcate pluteau pete gălbui de putregături şi unele frunze roşcate se grămădeau în jurul marginilor cu iarbă. În mijloc, un grup de tritoni cu cozile de peşte păzeau tăcerile acelea pe cari nici sursurul isvoarelor nu le mai turbură de multă vreme; pe piatra veche muşchiul şi ederile puneau ca o manta tigrată; la bază, putreziciunile se întindeau în filamente verzi.

— Să stăm aci — zise Cesare, descoperind o bucată grosolană de basorelief îngropată în ierburi. Se simţea neliniştit, pe când Vinca, aşezându-se, îl privea cu ochii vii plini de îndurare.

— Aci, la picioarele mele, Cesare — impuse ea, cu un ton glumeţ de stăpânire.

— Nu, niciodată.

— Aci, la picioarele mele — repetă ea.

— Iată-mă, Vinca; învingi.

Se jucau, aşă. Cesare îi atingea aproape genuchii cu capul; şi ea vedeă ceafa albă a tânărului, o ceafă de Antinous minunat modelată.

— Priveşte, Cesare, cum cad fluturii.

Arată frunzele ce plouau una câte una pe ape; şi vroia să vorbească, începea să piardă isteţimea încetul cu încetul. N'ar fi putut spune de cât fraza aceea, comună şi sentimentală în locul acela, în momentul acela.

— Priveşte....

Respingea încet încercările timide de mângâeri ce făcea Cesare cu degetele nesigure pe panglicile

rochiei ; și timiditatea aceea o seducea. Cesare nu se uită la frunze; pentru că o ghetuță a ei lucă în iarbă și pe pielea aceea observă ușoarele mișcări ce făcea Vinca din când în când cu degetele strânse ale piciorului. Și paloarea îi creștea pe față, pentru că, mângâind una din panglici, degetele îi atinseseră un genunchiu al ei.

— E târziu ; haidem — zise doamna ridicându-se. Cuvintele îi tremurau.

Dar când își simți picioarele înfășurate de brațele lui Cesare, care rămăsese prosternat ca un sclav și întindea în sus fața trasă pe care silnicia unui surâs se lupta cu înfiorarea dorinței.

— Trădătorule ! — șopti ea, plecându-i-se mlădăoasă pe gură.

V

Se'ntoarseră.

— Așa curând ? — zise Galatea, cu un ton crud de ironie în glas, fixându-i cu ochii ei reci și ghițitori.

Pentru întâia oară, ea nu se rugase zeului ei tutelar în ziua aceea ! Atunci când râsul Vincii se pierdù jos pe scări și pașii celor doi se pierdură pe nisipul aleei, o nelinișie adâncă o năpădi de odată, o adâncă turburare o copleșise. Fu ca un atac neașteptat, în contra căruia ea se simțea slabă, contra căruia ea se simțea nearmată ; fu ca înflăcărarea neașteptată a unui incendiu ce purtă în lăuntrul ei, de mult, neștiutoare. Mai întâi nu crezù, nu vru să creadă, nu vru să pătrundă sentimentul acela nou care o învingea și o cuprindea toată ; încercă să se desmeticească, fără să plângă, într'o oarbă părăsire.

Dar nu ; din inima ei, din fundul sufletului ei imaginea lui Cesare izbucneà, învingătoare. Va să zică erà adevărat ? Va să zică îl iubeà ?

Va să zică fusese necredincioasă sărmanei ei moarte ?

O mamă, mamă !... suspină ea atunci, înfrântă, frângându-și brațele, ascunzându-și în pernă fața arsă de lacrimi.

Incetul cu incetul durerea aceea se potoli ; se iveà o patimă mai umană, se iveà o durere mai umană. Râsul Vinci părea că încă vibrează în goala sonoritate a bolții. Era acolo dinainte Vinca, întinsă pe divanul acela, toată parfumată și luminoasă. Cesare o înfășurà toată cu privirea lui pofitoare ; nu-mai avusese niciodată strălucirea aceea în pupile, niciodată. Se duseseră singuri, pe cărare colo jos, pe sub copaci, singuri.

Ea se chinuia așa, singură, așteptând.

— Biata Galatea, cum te-ai fi răcorit ! — zise Vinca mângâindu-i părul, strecurându-și prin bucle degetele scânteetoare de inele... Dar vezi, Galatea... Vezi, Conte ; are friguri.

— Nu, n'am nimic, tată ; nimic.

Și ținea ochii pironiți asupra lui Cesare, ochii arzători în mortala paloarea a feții. Iși trecu apoi o mână pe frunte : simțea o sfârșală, o slăbiciune în tot corpul, un frig pătrunzător.

— Mi-e așa, somn și mi-e capul greu... Dar n'am friguri ! Mi se pare că ași dormi, ași dormi — murmura ea cu o încetineală obosită, plecând pleoapele, ca și când n'ar mai fi putut răsufli. — Da... ași dormi...

Se lăsă pe spatele scaunului ; o sfârșală de neînvinș i se scurgea prin bieteke vine golite, îi întunecă viața.

— Galatea! Galatea!

Un gemăt îi eși printre buzele albe, ca un suflu.

— Galatea!

VI

Fu un lung leșin. Când deschise ochii în camera încă undea ceața leșinului, văzu capul pleștăv al tatălui plecat asupra-i într'o atitudine de teamă și de durere.

— Unde e Cesare? — întrebă ea cu glasul care-i murea în gât.

— E-acî, fată; cu Vinca.

Reînchise pleoapele, ca spre 'a micșorâ interesul tatei durerii; i se părea că aude ca un zgomot ușor de răsete înăbușite.

Vinca și Cesare umpleau cu iubirea și cu tinerețea lor toată bătrâna casă severă; tainele iubirii lor se ascundeau în umbra draperiilor colorate pe cari, în roșiatica luciditate a mătaselor înflorise odată un popor frumos de nimfe și vălătoare. În brațele plăcerii aceleia, Cesare se deschidea cu toată împătımirea uitătoare a firilor închise; o vedea veșnic înainte pe acea frumoasă și perversă fermecătoare a cărei gingie roșie se descoperea mereu în răs și în surâs; o vedea răsărind printre înaltele candelabre de nuc sculptat, printre fotoliile înstematate, printre oglinzile aburite și pătate, sub baldachinele tivite cu aur sub portierele greoaie, în mijlocul tuturor acelor lucruri moarte, pretutindeni, dreaptă și provocătoare și sfidătoare.

Galatea simțea durerea aceasta nouă; cu minutul instinct pe care i-l da boala, ghicise.

— Fă-mă să mor! Fă-mă să mor! — repetă ea printre suspine, aruncată 'ca o sdreanță în fața

ima

vălu

Fă-

In

cher

rece

—

N

lul

lui

—

ea s

Și tr

copa

țoasă

Ga

zând

ticele

pâne

păsă

și câ

pezi

de c

ultim

Ac

să o

aur;

zând

gât

—

turi,

—

zi, în

îpsă

în za

răsufl

imaginii mumei, privind cu ochii măriți de spasm vâlul acesta mut, colò, în odaia îndepărtată. — Fă-mă să mor!

În cele din urmă Vinca plecă: bărbatul ei o chemă. Fu o plecare neașteptată, într'o dimineată rece și cenușie de Octombrie.

— Adio Galatea. Adio Conte. Adio Cesare.

Nu era tristă; era numai puțin palidă, prin vâlul negru. Sărută mult pe Galatea, întinse mâna lui Cesare care sta drept fără să vorbească.

— Ne vom revedea la primăvară — mai strigă ea scoțând capul pe ușa trăsorii, salutând cu mâna. Și tropotul cailor se pierdù pe șosea, sub crăcile copacilor ce se împreunau în marea umezeală cețoasă.

Galatea simți atunci o ușurare dulce pătrunzându-i puțin câte puțin în suflet, simți cum anticele tăceri se coboară încete și solemne să stăpânească casa; ca ușurare, mai simți o sfârșală apăsătoare în care sărmana ei viață se stingea ca și când s'ar fi scufundat într'însa. Erau zilele limpezi și calde ale verei dela San Martino; un vâl de căldură undea peste câmpul îmbucurat de acele ultime îmbrățișări ale soarelui.

Acum îi plăcea soarele; vroia ca razele blânde să o 'nfășoare toată ca într'o haină străvezie de aur; își întorcea fața spre căldura deplină, închizând pleoapele, simțind un fior fin de plăcere pe gât în mângâerea aceea.

— Ce frumos e! — zicea ea, încet. Cesare, alături, o privea cu un surâs plin de melancolie.

— Cesare... — izbucni ea în cele din urmă într'oz, într'o pornire, întinzându-i brațele slabe. Tăcù însă pe urmă; recăzù în muta oboseală din care în zadar încercă să iasă. Pieptul subțire avea un răsufu slab sub cutele tunicii.

Se urcă la orga ce dormea, de vremuri, într'un colț al bibliotecii. Cesare mișcă foalele prăfuite, foalele respirau cu o răsuflare largă de uriaș omenesc, în tăcere, întărâând sufletele sunetelor în lungile tuburi metalice. Galatea amintea pe clape, nesigură, o armonie de Bach.

În bibliotecă, pe ferestrele mari deschise, intrau jerbii vii de lumină. Rafturile cărților, în năvala aceea neobișnuită, retrăiau, își aruncau și ele notele slabe de pe dosurile curbe. Era o întreagă goană de culori: *Analele* lui Baronio și Baynaldo în pergamentul înverzit luau reflexe îndoelnice de bronz antic; *acta sanctorum* îngălbeneau și se albeau într'o față de tunci dominicane, ocupând aproape un întreg dulap foarte înalt; în albeața aceea Strykius făcea o pată vie albastră și micul Frèret par'că vibra o spulberare îndrăzneată de roze. Erau apoi tonuri șterse și multe de tapițerii uzate; erau vechituri de piele, pete de un roșu de rugină, de un violet livid, de un portocaliu spălăcit. Dar soarele înviețuia culorile acele, trezia străluciri noi în aurul mort, dădea un aer de tinerețe hârtiilor acelor acoperite de praful și mușegaiul atâtor ani.

Din țevile orgei acordurile lui Bach se împrăștia sfioase; sub degetele diafane ale Galateei clapele abia cădeau. Simțea un tremur sonor alergându-i prin nervi cu un simțimint aproape de durere; simțea că și pierde răsuflarea.

— Cesare — murmură ea cu un fir de glas, reze-mată de spatele scaunului, biruită de chiar atmosfera mortală a bolții aceleia.

Și cum întinse brațele, își dădu însfârșit sufletul blând într'un suspin.

IN LIPSA LUI LANCIOTTÒ

I

— O, Donna Clara, sănătate !

Ea surâse trist la urare, pentru că simțea că sănătatea o părăsea încetul cu încetul poate pentru totdeauna.

— Incercă să mai rămână în picioare, să țină pe picioare acea mare mașină a ei osoasă în protiva slăbiciunii ce creștea ; părea astfel tare, cu toată deasa radiație de sbârcituri, cu toată frumoasa încoronare de zăpezi bătrânești. Și apoi, atunci începeau desmierdările primăverii, atât de dulci aci la țară, unde trăia de atâția ani, începeau atunci acele bune călduri așteptate cari aveau să o vindece, cari aveau să o scape desigur. Era de ajuns să aibe tăria de a nu cedă oboselei aceleia, era da ajuns să nu se fi lăsat doborâtă, era de ajuns ca aerul cel nou să'i intre în plămâni, să'i iuțească sângele. Increderea aceasta îi însuflețea mintea, o făcea să'i placă gălăgia copilărească cu care Eva înveselia odăile, o făcea să'i placă răsunetele cântecelor cu cari nurora umplea bolțile. Parfumul acela de tinerețe omenească ce se urcă din tot îm-

prejurul, și blândețea anotimpului ce năștea o în-tărâtau, îi dădeau un fel de energie momentană ca aceea pe care o dau unele licuoruri, clocotitoarea reînprospătare de viață ce are bolnavul când aude trecând o muzică veselă. În toate acestea era însă ceva amar, oboseala ce vine totdeauna din ori ce luptă. Când nurora, văzând-o palidă în zarea de soare ce străbătea geamurile ferestrei, contenea din cântec, cuprinsă de respectul pios ce au cei sănătoși pentru suferinzi și o întrebă dacă se simțea bine, Donna Clara răspundea :

— Da, Francesca, mă simt bine. Cântă înainte.

Dar tonul întunecat al glasului arătă o iritare conținută ; și Francesca lua seama.

— Vrei să pun să ți se pregătească patul, mamă ?

— Nu, nu.

— N'ai nevoie de nimic ?

— Nu, de nimic...

Nerăbdarea izbucnea. Deschidea ferestrele și punea coatele pe balustradă, încercând să respire prelung sănătatea din aer. Sau chema lângă dânsa pe nepoțica ei Eva, care'i sărea în spinare cu pornirea oarbă a copiilor beți de gălăgia ce le râde pe obraji roșii de căldură, în puzderia părului bălaiu.

— O, bunică ! — strigă fetița nepăsătoare că lovise genunchii bătrânei alergând la dânsa. Și se odihnea acolo, pe când Donnei Clara îi plăcea săși înecă degetele lungi în vitalitatea părului aceluia ce avea parfumul natural al copilăriei, ca într'o bae salutară. Pentru un moment izbucnirea aceea de drăgălășie îi făcea bine ; simțea un moment cum din corpul acela mic, încă vibrând de mișcările de dinainte, se repercuta într'însa o senzație de veselie inconștientă ; sau mai bine, simțea că în cor-

pul acela mic retrăia în vre-o parte propria ei ființă ca prin moștenire, și se bucură. Ridică capul fetei; vroia să o privească în ochii aceia curați și adânci, măriți mai totdeauna de curiozitate.

— Are ochii și fruntea lui Valeriu, nu e așa Francesca ?

— Da, mamă, adică ochii d-tale și fruntea d-tale.

Atunci sbârciturile feții donnei Clara se adunau la o laltă ca razele, în lumina ce le dădea surâsul.

Apoi când Eva, cuprinsă de o nouă frenezie de mișcare, îi fugea de sub mângâeri, Donna Clara rămânea într'un fel de aiurare, ca unul care nu mai simte o ațătare plăcută în vre-o parte a membrilor și i e teamă ca, deșteptându-se, să nu se spulbere și ultima ondulație a plăcerii. Încetul cu încetul oboseala de a se ține pe picioare în protiva lăncezelii devenea greoaie, și acea îndărătnicie de rezistență încetul cu încetul cedă; și mai întâi o neliniște vagă care încetul cu încetul se determină în teamă, și apoi o adevărată groază, groaza ace-luia care la capătul curagiului se află fără scăpare în fața primejdiei, strânse sufletul acela bătrân și l'întări. Corpul avea nevoie să stea întins și să nu și mai apese mușchii slăbiți; lăsând apoi capul pe spatele scaunului și întinzând brațele, bolnava simțea o ușurare. Dar patul acela mare și trist, închis de jur împrejur cu perdele de damasc verde, patul acela care umplea el s'ngur toată odaia, în care murise cu cinci ani mai înainte bărbatul, patul acela îi sporea groaza. Acum n'ar fi stat într'insul niciodată; i s'ar fi părut că se înmormântează pentru totdeauna, că se năbușește. Păstră însă în turburarea ei dorul aerului plin și al luminei pline; ură singurătatea, cu iluzia că apropierea și vederea lucrurilor puternice, tinere și vesele ar fi reînsu-flețit-o cu încetul,

Ast-fel, când Gustavo, fiul mai mic, o convinsese cu blândețe, ea se învoi să i se pună un pătuț în odaia din colțul casei, sub acoperișul cel mare al portocalilor, între miazăzi și răsărit, unde se vedea cerul, unde erau cele două largi ferestre deschise năpădirii soarelui.

* * *

De cum fu așezată, de cum avu presimțirea că poate nu se va mai scula niciodată, în locul groazei urmă într'însa o liniște ciudată. Acum așteptă; și nimic mai trist de cât așteptarea aceea lungă, acea înceată pieire a unei făpturi omenești, acea consființire sigură a morții.

Odaia cea nouă aveă pereții goi, înfățișarea unui loc până atunci nelocuit. Prin geamurile uneia din ferestre se zărea ultima limită a câmpiei și linia întunecată a colinelor, și dincolo de coline, pe cerul curat, profilul lui Montecorno, figura aceea blândă de zeiță culcată, care sub zăpadă părea o imensă statuie de marmură trântită de-alungul țării Abruzzilor, proteguitoarea vechiei patrii, pe care marinarii de pe coastă o salută cu efuzii de dragoste, după cum odată navigatorii Pireului salutau drapelul Athenei. Sub cealaltă fereastră se încălzeă în soare un șir de portocali.

Și zilele treceau. Valeriu, departe, n'aveă să se'n-toarcă de cât peste două, peste trei luni poate. Din patul bolnavei se împrăștiă în toată casa tăcerea: eră acea înăbușire și atenuare a tuturor sgomotelor, a tuturor glasurilor ce se face în jurul bolnavilor spre a nu li se turbură odihna. Doctorul, cu fața întregă rasă, aproape lustruită, veneă în fiecă seară, cu puțin înaintea apusului, la aceiaș

oră. În odaie începeau să se lase umbre, rupte uneori de câte-o ultimă înflăcărare ce pe fereastra din mijloc intră să atingă patul; un servitor aducea lampa acoperită de un mare abajur verde. După ce plecà doctorul, rămâneau în odaie Gustavo și Francesca, lângă pat, tăcuți, dominați de acea lumină egală, ascultând glasurile stinse ce trimită câmpia din depărtare. Eva își plecà capul în oboseala somnului, inundând genunchii mumei cu părul de sub care eșă respirația, fără să se vadă gura. Părul acela era o massă moale care palpită.

— Pipăe-l — zise odată Francesca cumnatului, mângâindu-l cu plăcerea mumelor fericite.

Gustavo își afundă degetele ușoare, apropiindu-se prin plecarea corpului, fără să se ridice de pe scaun; și în păr mâinile se întâlniră din întâmplare. Totuși, în atingerea aceea, printr'o mișcare instinctivă, cei doi tineri și le retraseră. Se priviră apoi, cu minunarea curioasă a aceluia care a descoperit de odată, din întâmplare, ceva până atunci neașteptat, ascuns; nici unul nu se gândise până atunci că din acea apropiere de epiderme ar fi țâșnit scânteia aceea. Și amândoi priviră pe bătrână: dormea Donna Clara; era cu ochii închiși, trebuia să doarmă. Stătură un moment să asculte respirația aceea puțin greoaie ce tăia tăcerea.

— O, mamă! — murmură glasul Evei, pe când din părul blond răsărea fața sbârcită în buimăceala deșteptării.

II

Se născu atunci în acele două firi deosebite un sentiment ciudat, amestec de părere de rău și de

temere în adâncul cărora o nedeslușită pornire de dorință începea să se determine: eră ca și când în somn, din adâncurile interne, unde dorm fantome de senzații trecute și crâmpes de imagini uitate, încep să se ridice viziunile încurcate; eră ca și când, la aruncarea unui corp în liniștea apei limpezi, se ridică murdăriile grămădite de vremuri. Unele mici fapte de înainte reapărură atunci în minte într'o lumină nouă, luară însemnări ce înainte nu avură, înfățișări ce înainte nu avură.

De puțin mai mult de-o lună Francesca venise în casa aceea, ca să șadă în timpul lipsei bărbatului ei; cei șapte ani de căsnicie îi petrecuse aproape întregi la Neapole cu Valerio. Francesca își aducea aminte că în ziua sosirii, după ce îmbrățișase pe Donna Clara, întinsese fruntea lui Gustavo, și Gustavo o sărutase roșind în sălbătecia lui de eremit. Intr'o dimineată, pe când ea și Gustavo ședeau sub portocali și Gustavo îi citea un fapt de dragoste într'o cronică de ziar, ea, răsând și arătând în răs roșul gingiilor, începuse:

— Singuri eram și fără nici-o bănuială...

Așa, răsând, cu nepăsarea aceea a ei neștiutoare; și răsul da o expresie fină feței, ovalului acela pur de miniatură indiană, în care ochii erau ușor tăiați suitori la colțuri în spre tâmples și sprincenele, arcuindu-se poate prea mult și depărtându-se de pleoape, puneau pe față un aer ciudat de copilărie.

Intr'altă dimineată Eva, cuprinsă de una din acele obișnuite beții de sgomot, vroise ca Gustavo s'o ducă în spinare pe potecă, alergând pe sub ramurile ce începeau să'nmugurească; apoi, de cum văzù pe mamă apărând, avù altă toană; vru ca ea să-și îmbine mâinile cu Gustavo și pe îmbierea

aceea se așeză cuprinzând cu brațele ei mici gâtul uneia și celuilalt, împutându-le urechile cu țipele ei.

Toate faptele acestea și altele neînsemnate se întreceau în minte schimbate, foarte vii. Peste noapte Francesca, după prima turburare și prima împotrivire la ispita nesănătoasei fantasticări, ispitită de acel subtil parfum de greșală ce se ridică din toate aceste întărâtându'i simțul de femeie tânără se lăsă încetul cu încetul pe povârnișul acela. Și cum cedă îmbrățișării somnului, sbătându-se în punctul acela în care activitatea conștiinței slăbește în destinderea nervilor și nu-mai are puterea de a conduce și de a moderă expansiunile fantaziei, se coborâ pe povârnișul acela până în fund în dosul dulcelui păcat al fiicei lui Guido. Și păcatul acesta al Francescei n'ar fi fost întâiul. În căsnicia ei ajunsese în stadiul inevitabil în care, pentru multe motive vesele pe cari le expune medicul Rondibilis, bunului Panurge, cele mai multe femei cad. Deja trecuse repede prin două sau trei iubiri, împrăștiind în treacăt numai o radiere de tinerețe și trecând înainte neatinsă. Era una din acele naturi femești în cari mobilitatea spiritului și ușurința senzațiilor subite țin departe pasiunea; una din acele naturi cari nu pot suferi, pentru aceeași intimă calitate pe care o au metalele nobile contra atingerii ruginii. Aducea în iubire o senzualitate fină și aproape copilăresc curioasă în aparență; ba încă tocmai această curiozitate era latura ciudată în înfățișarea ei de amantă. Când bărbații, cei doi, cei trei, îi grămădiră în genunchi toată elocința atât de de rând a inimii lor, ea îi privi cu frumoșii ei ochi ca măslina, atentă, nu fără un aer de ironie, ca și când ar fi ascultat dacă n'au

cumvã din întâmplare, vreodată, un accent nou, o expresie nouă. Apoi surãse, plecându-se, sau mai bine concedându-se cu un fel de condescendență seniorească. Pe atunci, marile avânturi și marile aprinderi o ofensau : nu vroia înfrigurarea, nu înțelegea unele brutalități ale plăcerii. Preferã comedia veselă, de gust, săltăreată, bine executată, dramei grave prost declamată. Aceasta era consecința unei conformări fericite a organismului ei, și încă a unei educații artistice puțin comună, pentru că gustul sănătos al artei la femeile sănătoase generează încetul cu încetul un fel de scepticism iubitor și de o mobilitate veselă, care le apără de patimă.

* * *

Gustavo, din contră, nu mult mai în vârstă de douăzeci de ani, trăise în ultimii ani aproape totdeauna la țară, cu Donna Clara, obscur, plângându'i caii sprinteni și prepelicarul alb moștenit dela tată. Avea spiritul încult, șovăelnic, străbătut uneori de melancolii vagi, sguduit de turburări subite. Pentru că într'însul clocotele amare ale pubertății înăbușite prindeau uneori a se ridica cu aceiaș îndărătnicie de viață ce au rădăcinile ierburilor înfipte în pământ. Astfel când scânteia izbucni, toate acele forțe latente izbucniră cu o violență nouă. Și peste noapte fu un chin enorm sub a cărui povară tânărul rămase doborât, un chin în care chiar remușcarea își ascute vârful, în care o neagră presimțire de nefericiri se arată, în care toate fantasmelor năvăleau și creșteau uriașe și'l doborau fără răgaz. I se părea că se'năbușe, ascultă cum toată odaia se umplea de

bătăile inimii lui, cum în mijlocul bătailor aceluia treceau glasuri, glasul mamei. — Il chemă poate mama din odaia cealaltă? Poate că'l auzise chinându-se? — Se ridică în coate, trase cu urechia, în întuneric, fără să poată deosebi în tăcerea aceea nici un sunet. În îndoială, aprinse lumânarea; trecu pragul, se apropie de patul bolnavei. În lumina aceea ea întoarse ochii în cealaltă parte.

- Ce vrei, Gustavo?
- Nu m'ai chemat?
- Nu, băiatule.
- Mi s'a părut, mamă, că aud...
- Du-te de te culcă. Dumnezeu să te binecuvinteze, dragul meu.

III

A douazi dimineață, Gustavo rătăcea leneș, jos, pe cărări, cu Famulus, câinele cel mare alb care-l urmă cu legănătura aceea de danț atât de molatecă și atât de elegantă la prepelicari. Era una din acele dimineți fecioarești ale primăverii ce naște, în care câmpia are ca o lenevie de convalescență în a se trezi. Ceva lăptos, o lumină foarte clară undea pe verdeață, pe sub arbori; și pe întinderea aceea soarele punea o radiositate blândă și roșiatică, o cutremurare abia văzută. Bătrânul pământ al Abruzzilor acum întinerea.

Depart, în fundul cărării, în verdele închis al portocalilor, Gustavo zărea o pată albă, ca aceea ce o fac statuele prin grădini. Dar, ascuțindu-și privirile, câinele îi fugi de-alături, ca și când ar fi mirosit prada, cu acele minunate salturi de antilopă.

- Famulus, aci! Famulus!

Erà glasul Francescei printre plante. Așteptă ca prepelicarul s'o ajungă, plesnind din degete, țipând chemarea aceea în aer. Gustavo fu lângă dânsa, când ea se și plecase asupra câinelui și-i strângea botul lung în mâinile mângăioase: foarte frumoasă, în rochia de dimineață cu cute bogate sub cari se ghicea mlădioșia corpului viu, cu părul adunat de pe ceafă în sus, și strâns într'un nod în vârful capului ca unele portrete settecentiste, plecată așa asupra animalului care, tolnit pe spate, întindea picioarele subțiri și nervoase în spre dânsa, arătând burta subțire de culoarea cărnii.

— Bună ziua, doamnă.

— O, Gustavo, bună ziua! — răspunse ea ridându-se cu o mișcare repede, cu fața ușor colorată pentru că stătuse aplecată. Și pe când îi întindea mâna îl privi curioasă, închizând pe jumătate ochii: pentru că ea se sculase cu frumoasa ei seninătate. Apoi, ridicând glasul, în glumă, adaose:

— De unde veniți, domnule?

Gustavo înțelese și surâse; salutând-o, el nu zisese pe nume dintr'o ușoară sfiiciune de copil; acum se căia, vroia să vorbească sigur, să spună multe lucruri.

— De departe, Francesca. Am eșit în zori; am luat cu mine pe Famulus. Eră răcoare. Am luat-o peste câmpi, am trecut prin pădure.... Pădurea e plină toată de micșunele; mirosul reșinei se-amestecă cu mirosul florilor... De l-ai simți! O să mergem călări, într'o zi, când vrei.... Am trecut și pe la conac, sub dealuri; câmpul e plin tot de rouă. Iepurii fugeau de toate părțile. Famulus a prins unul de gât; l-am făcut să-i dea drumul. După atât ocol, am apucat-o pe cărare. Famulus

te-a descoperit de departe și ți-a alergat înainte să-ți lingă mâinile. Ii dai prea multe bucăți de zahăr ne mai săturatului ăstuia și ai să-l strici, Francesca....

Vorbì mereu, pentru că Francesca îl ascultă. Deodată apărù Eva, spâimântată, strigând :

— Dă fuga, mamă ! Ii e rău bunichii.

Alergară cu toții. Găsiră pe Donna Clara pe pat, în prada unuia din acele atacuri nervoase de frig cari o făceau să tremure toată și-i sguđuiau bieteles oase. Nu putea vorbi ; o paloare aproape lividă i se întinsese pe față, în care bărbia avea o clătinătură repede și ochii păreau pierduți în orbitele lor sub pleoapele pe jumătate închise. Nu i se putea da nici un ajutor ; trebuia așteptat ca momentul acela să treacă. Gustavo îi ținea pe frunte mâna lui caldă, punându-i pe față respirul lui cald, chiemând-o încet, din când în când, cu gura la urechile ei. Trebuia să audă, căci atunci în globul gălbinișos al ochilor reapărea irisul pe la colțuri, și pe buze luptă cu clănțaneala convulsivă o zadarnică mișcare de surâs. Soarele încă nu pătrundea în odaie ; o înflăcărare de aur se frângea pe geamurile închise. La bolnavă, încetul cu încetul fiorul se potolea ; deschise de două trei ori gura, aspirând slab, din când în când. Cum încetul cu încetul căldura o pătrundea, paloarea devenea mai dulce pe față. Intoarse ochii spre cei din jurul ei ; atunci putù surâde, aplecând pleoapele, fără să vorbească. O oboseală imensă îi năpădea toată ființa ; în abaterea aceea păstră încă senzația fiorului ce-o sguđuise, pe când în fața fericirii tot mai mari a dimineții primăvăratice, un plâns amar, plânsul după ceva iremediabil, suspină într'înșă. Totul se sfârșise ; erà bătrână, tre-

buiă deci să moară. Și oboseala o cuprindea tot mai mult; o aiureală a simțurilor, o sfârșală adâncă din cap până la picioare o stăpânea.

— Adoarme — șopti Francesca.

— Nu, leșină — zise Gustavo palid, care simțise în pulsul mării slăbind palpitul vieții.

— Aleargă, Gustavo; sus, în odaia mea, lângă pat, e o sticlă de cristal. Adă-o 'ncoară.

El plecă, sui scările în fugă, intră în odaie. Cu toată durerea fiască, o impresie vie de parfum și de proaspăt îl lovi în față și i făcu să tresară; o impresie de lumină roză, ca dintr'un mare cenușar roșiatic, în care înotau exalările calde ale băii, în care încă trăia parfumul natural al pielii femești, parfumul acela care îmbată. Căută sticlă lângă pat, o căută fără să se uite; pe pat, așternuturile răvăcite lăsau să se vadă cearșaful foarte alb pe care rămâneau încă întipăriturile corpului ce stătuse. Pornea de-acolo mirosul Francescei, acela pe care ea l'avea de obicei.

Căutând, puse mâna pe ceva moale, era poate o cămașă ghemuită, cine știe, ceea ce ea trebuia să fi purtat. Poate că mirosul îi rămase pe mâni. Găsi sticlă, eși, se dete jos în fugă.

IV

.....Amiaza abia trecută. În sfârșit, cu o seară înainte hotărâseră să meargă călări la pădure, și după amiaza acelui sfârșit de Martie era îmbietoare.

Ieșiră în drumul mare. Călăreau alături în trap de vânătoare; la început tăcuți. Gustavo își ținea murgul puțin înapoi, ca să privească corpul subțire și drept al Francescei, care, strâns în amazoană

neagră, cu grămada părului castaniu adunat sub pălăria elegantă, își ținea în strânsul sigur al mânușii surul, în trapul acela ușor. Era plină toată de plăcerea de a'și simți animalul lovind cu piciorul nervos pământul elastic și sunător. Când vre-o șuviță de păr o supăra pe la ochi, ea o dădea înapoi pe tâmple cu o mișcare repede din cap. Odată dete o lovitură de cravașe în măracinișul ce țarmurea drumul, plecându-se înspre partea aceea; un stol de pasări se ridică gălăgios în azurul ce avea atunci blândețea aceea ce cădea printre nouri după ploaie, peste câmpia încremenită. Printre semănături erau împrăștiați cultivatorii.

— La stânga, Francesca — zise Gustavo trecând înainte.

Veneau dinprotivă două perechi de boi înjugați, împopoțonați cu roșu, poate scoși atunci dela car, mânați de un fel de faun bătrân ce ținea funiile.

Surul rupse trapul, intrând într'un mic galop, fără să înainteze. Francesca ținea frâul strâns, plecată, într'o atitudine îndrăzneată, ca să poată privi copitele animalului în jocul acela plin de grație. Admirând-o, Gustavo spunea că surul ar fi putut galopă chiar în cercul unui napoleon de aur. Atunci o poftă de goană nebună apucă pe Francesca; nările roșii i se dilatară în bătaia vântului.

— Hop! hop! hop! ura!

Caii porniră împreună în acelaș avânt, însuflețindu-se tot mai mult, frumoasele și tinerile dobitoace ce mirosiseră și ele primăvara.

— Hop!

Acum călăreața se întărâta: vântul răcoros, aproape rece, îi punea roșată pe față, îi puneă o strânsoare pe buzele printre cari apăreau dinții și

puțin din gingia de sus. Avea una din acele uitări fericite ce au oamenii sănătoși, când vre-un exercițiu de forță și de sprintenie le place și le dă senzații vii. Și cum din plăcere naște o bunătate nenaturală de expansiuni, se simțea acum atrasă în spre Gustavo care'i galopă alături, simțea acum că acea împrăștiere de bunătate o legă de dânsul.

— Hop! hop!

Nu se priveau, dar simțeau adâncă fermecare ce dă privirea de sine înăuntrul pupilelor. Drumul cotea brusc; un podeț peste un canal răsună în treacăt; pădurea înegrea în fund, punând pe cer aceiaș undire ce au spinările turmelor de vite, mai cu seamă de oi, în mers.

— Pădurea! — strigă cel dintâi Gustavo, întinzând în spre partea aceea cravașa. Vântul aducea parfumul de rășină. Și călărețul zise, plecându-se puțin în spre tovarășe:

— Aspiră, Francesca. Mirosul ăsta face bine.

Spuse cuvintele acestea simple cu un accent de nedescris, cum ar fi spus începutul înflăcărat al unei poezii de dragoste. Sărbătoarea tinereții lui isbucnea acum luminoasă; el n'o reținea, nu vroia s'o reție. Nici o formă de fericire poate că nu e mai dulce de cât de a fi alături de iubită, călărind în primăvara ce naște, în spre o țintă de iubire. Răzvrătirile de libertate barbară pe care o au în sânge oamenii trăiți departe de fireasca comunitate a celorlalți oameni, îl făceau acum să-și uite fratele. Femeia fratelui era frumoasă și el o cucerea.

— Hop! hop!

Pădurea eră aproape; în desișul de trunchiuri înalte pătrundeau minunate fâșii de soare, și în lumina aceea se fugăreau galerii de basme. Intrară la pas, lăsând să atârne frâiele, pe când caii sfârâiau sgomotos dând din cap sau apropiindu și

nărilor ca spre a'și vorbi în taină. În față-le, se înălțau sborurile păsărilor speriate. De-asupra capetelor, se deschideau arare acele crâmpene de cer care în atâta verde își schimbă azurul într'un violet suav.

Cutreerău așa pădurea. În labirintul acela, între trunchiu și trunchiu, caii nu puteau merge alături; Francesca mergea înainte, puțin cam obosită de alergătură, mângâind cu palma gâtul fumegător al surului. În urma ei venea Gustavo, tăcut. Din tușiuri însă, se urcă un miros pătrunzător de flori, ce nu se vedeau, un miros care'i turbură și'i făcea poftitori. Se aflau într'unul din acele mici luminișuri, de cele mai de multe ori circulare, în cari se simte mai viu și mai pătrunzător farmecul pădurii.

— A, Gustavo, ia uite floarea aceea! — exclamă Francesca arătând cu degetul. — Dacă'mi ții cravașa, o culeg eu singură.

Și, dând cravașa, se plecă din șea cu o mișcare sprintenă, pe când surul lovea pământul cu piciorul încovoiat. E un lucru ce se întâmplă totdeauna, de obicei, în toate cavalcadele în doui, prin romane și în viața de toate zilele.

Eră o florică roșie, de o delicateță fină.

— Miroase-o, Gustavo — zise ea, și i-o apropié de nări.

O ispită: Gustavo îi flutură degetele cu gura caldă, tremurând. Ea nu zise nimic, dar se schimbă puțin la față și porni calul înainte.

— Ascultă Francesca, un moment! — îi strigă din urmă tânărul, pornind și el animalul. Și fu aproape o goană prin desimea primejdioasă a arborilor, un tropot sonor pe ghinda uscată, printre mlădițe. Un braț al ei se lovise de un trunchiu deodată.

— Oprește-te, oprește-te ! Iți faci rău.

Ea ajunsese în desiş, unde calul nu-mai vroia să înainteze. Pini înalți se ridicau dreپți și neclintiți în pătrunderea pădurii. Imprejur, în iluminarea verde, arbori, arbori.

— Oprește-te !

Ei se găsiră amândoi față 'n față, îngălbeniți, codindu-se, pe când caii tropăiau întărâtați în frâc.

— Te-ai lovit la braț. Te doare ? — întrebă Gustavo cu glasul încet și dulce. Sili calul să se apropie, apucă ușor brațul Francescei, deschee mâneca. Francesca îl lăsă să facă, privea. Mâneca amazonei era atât de strâmtă ! Se descoperi, între mânușe și stofa neagră, pulsul rotund, alb ca zăpada, pulsul acela brăzdat de vine ca tâmpla unui copil. Strângând pulsul între degete, Gustavo cu mâna cealaltă căută să tragă mâneca în sus. Calul scutură frâul lăsat pe gât.

— Iată !

Pe braț, lângă cot, era o pată roșie ce începea să învinețească ; o rană mică, urâtă în albeața pielii. Gustavo vroia să o sărute. Dar atunci Francesca repede, splendidă în fapt, repede, dădu fratelui lui Lanciotto gura, pe când caii tropăiau întărâtați.

Porniră pe acelaș drum ca să se întoarcă. Apusul ațâță și mai mult belșug de miresme în pădurea în care mureau învăpăerile, în acea ultimă viziune de galerii din basme. Și apoi, în pajiștea umedă, în fața trapului cailor, fugiră iepurii albi și cenușii, cu cozile drepte, dispărând în iarba cea nouă.

V

La întoarcere, când intrară în odaia Donnei Clara, mirosul acela particular ce e în aerul respirat de

bolnavi, mirosul acela îi atinse în chip neplăcut, pentru că ei mai aveau încă senzația puternică a parfumurilor pădurii și vântului de seară ce suflă pe câmp.

Donna Clara mai stătu o clipă fără să deschidă ochii, întinsă pe spate, în una din acele somnolențe ce o cuprindeau către seară. Era cald : avea cum pe față ceva adâncit, o expresie buimacă a a unuia care a pierdut cunoștința, O fașe albă îi acoperea fruntea, cuvertura îi ajungea până la gât ; din toată albeața aceea înconjurătoare era vizibilă profilul nasului subțiat, un profil aproape străduțiu ; și formele lungi ale corpului, în jos, pe sub cute, se pierdeau.

Francesca și Gustavo ședea în picioare, față 'n față, de cele două laturi ale patului, fără să ridice ochii, pentru că corpul acela al bătrânei suferinde despărțea, îi îndepărtă. Simțeau, chiar în fața ochilor, tristării aceleia, că'i ispitește o nerăbdare, nerăbdarea aceluia care fiind cuprins de o dorință treburii să se înfrâne într'o silnicie obositoare. Acum o forță îi împingea unul către altul. Dar pe Gustavo, glasul fiesc îl înștiință că nerăbdarea aceea era crudă ; și ca să'l astupe glasul acela, își da reținerile și acele imbieri interioare ce'și dau bătăi în fața unui sentiment vinovat, în pragul conștiinței lor. Biată bolnava aceea nu mai era mama lui ? nu mai simțea iubirea de altă dată ? După ce'i fusese atâta vreme departe acum i se făcea greu să stea puțin în odaie să o privească ? și de ce ? Devenise deodată rău, nesimțitor ?—Se trebuia toate acestea el însuș, dar fără atenția de dinaintea, ca și când ar fi recitat un rol nobil, ca să se scuze vina. Gândurile și fantomele recentei după obicei de iubire îl distrăgeau, îl ocupau.

În cele din urmă Donna Clara deschise ochii, încet, obosită. Nu zise nimic, la întrebări nu răspunse de cât cu o ușoară plecare a pleoapelor și cu un surâs fugar. Vederea celor doi n'o ușurase; ba încă o adevărată amărăciune i se urcă acum din suflet, pentru că i se părea că fusese prea multă vreme părăsită de ei. Peste zi auzise jos pe cărare vorbind pe Franceca, pe Gustavo vorbind, și apoi pierzându-se tropotul cailor în depărtare. Rămăsese singură; la câtă-va vreme intrase Eva alergând.

— Ascultă, Eva; deschide fereastra.

Fetița luase un aer grav de infirmieră. Nu izbutea să deschidă, chiar dacă se ridică în vârful picioarelor.

— Chiamă pe Susana. Tu nu poți.

— O! mamă mare, ce spui?

Și târâse un scaun până lângă fereastră ca să se urce pe el și să deschidă. Deschise. Bunica o privea surâzând, fetița avea o grație sveltă de căprioară pe care o ispitește iarba malurilor, înfășurată în pulberea luminoasă ce se urcă de pe pardoseală cu micile brațe goale.

Pe fereastra jumătate deschisă intrase suflul cald al aerului, se întrevăzuse câmpul înroșit tot de soare.

— Așa, bunică?

— Da, Eva; vino.

Bătrâna se simțise înduioșată; o cuprinsese o nevoie de a strânge la piept grămada aceea dulce de păr, de a-și sprijini de ea obrazul o clipă. Se refugiază astfel în adorația capului acela copilăresc.

Pe urmă Eva plecase și ea, jos în grădină, să alerge pe iarbă. Pe fereastră intră aerul prea tare; se pornea vântul, perdelele se mișcau și se umflau;

Întra lumina limpede și vie ca o apă de isvor. Atunci un fior începuse să sgudue pe bolnavă, o cuprindea încă odată frigul acela nervos care o îndureră. Abia avusese puterea să sune clopoțelul ca să chieме pe cineva. Venise Susana, femeia aceea slabă și vorbăreață, să'i țină mâna aspră pe frunte și să invoace fecioarele din ceruri...

Va să zică acum se întorcea Francesca și Gustavo dela plimbare? Așa târziu? Va să zică nu se gândiseră la dânsa?

Francesca vru să rupă tăcerea aceea care'i era apăsătoare.

— Știi, mamă? am fost la pădure.

— A!

— S'a făcut seară fără să luăm seama.

— A!

— Ți-am adus floarea asta.

La cuvintele aceste din urmă Gustavo se trezi; floarea aceea șireată avea încă un parfum care ajunsese până la el; și mirosul trezi vedenia sărutului fugar și luminișului îndepărtat.

Donna Clara scoase de sub cuverturi mâna slabă și tremurătoare ca să ia floarea.

VI

În momentul acela luna se ridică încet printre copaci, castă și argintie ca de obicei, și venea pe geamuri să biruiască lumina slabă pe care abajurul verde dinăuntru o răspândea.

Donna Clara închisese iar ochii. Peste câteva minute spuse celor doi, cari ședeau acolo tăcuți, în picioare, cu glasul slăbit:

— Veți fi obosiți... Trimiteți-mi pe Susana. Voi duceți-vă la masă.

Eșiră din odaie ; simțeau aproape o satisfacere de copii liberați de la pedeapsă, se priveau cu surâsul în ochi.

— O, mamă, portocalele ! — strigă Eva alergând, înaintea Francescei, îmbrățișându-i genunchii într'o pornire de veselie, strângând câte-o portocală în fiecare mână. Păru că i se cațără până pe șolduri, cu o vioiciune de veveriță, și i se strânse de gât punându-i pe față răsufierea ce miroseă a poame.

— Vrei portocale ?

Merseră astfel în sala roșie ; șezură la masă pe care Eva o umplu cu gălăgia ei, cu micile ei grații de fetiță lacomă. În neștiința ei făcea pe complacea.

— Mamă, curăță-mi portocale.

Muma înfipse în coaja mirositoare unghiile subțiri și roșiatice ca să o rupă ; și degetele i se înmuiau de zeama stoarsă și în unghii îi rămânea o ușoară colorare de aur. Eva se uită cu o poftă de rozătoare flămândă. Când fructul fu descojit, făcù sacrificiul unei bucăți mamei și lui Gustavo.

— Jumătatea asta pentru unul — zise ea serioasă.

— Mușcă, mamă.

Francesca rupse cu dinții jumătate din bucată, surâzând.

— Acum ia tu.

Gustavo luă între buze cealaltă jumătate ; avu o senzație delicioasă.

În sală eră acea căldură eșită din abureala mâncărurilor calde, căldura aceea care punea după masă, în sânge, o lene, o lânzezeală. Lumina cădea greoaie din globul de porțelan atârnat.

Gustavo se ridică, ducându-se spre fereastră să deschidă.

— Ce lună minunată ! — exclamă ; pentru că în-

trînsul, care aproape nu mâncase nimic, sentimentalitatea de amant nou se trezea în albeața aceea.

Francesca avu o mișcare de oboseală; aerul rece venea să-i turbure căldura dulce în care se afundase, să sgudue părăsirea aceea plină de fantasticiări fugare și de dorinți nehotărâte în cari sta să se adâncească

— Inchide, te rog, Gustavo.

— Vino puțin să vezi.

Se ridică de pe scaun obosită; când fu la fe-reastră avu un fior, se strânse toată, ascunzându-și mâinile în mânecile largi ale rochiei; instinctiv se lipi de Gustavo.

De nainte, în imensitatea nopții cădea lumina lunii, pacea lunii, în care toate lucrurile adâncite dau ca vedenia nedeslușită a unui fund submarin cu marile lui flore animale în cari e o bolborosire plină de oroare. Munții patriei acoperiți de zăpadă se apropiau, aproape se revărsau pe câmpie; se putea coborî cu privirea în toate găurile de umbră, urcă toate înălțimile luminoase. Păreau ca vertebrele mari ale unui pământ al cărui soare s'ar fi stins de veacuri; dădeau ca impresia lumii lunare văzută prin telescop.

Priveau muți. Grandoarea scenei aceleia naturale îi domină pentru moment. Stăteau alături, atingându-se cu coatele, atingându-se cu genunchii.

La spatele lor Eva se jucă pe masă ciopărțind cojile de portocale rămase pe farfurii, șopotind cuvinte deșirate, așteptând ca somnul să o cuprindă în brațe.

Gustavo, deodată, își băgă degetele în mâneca Francescei și-i apucă pumnul gol sub stofa care-l acoperea.

— Lasă, Gustavo, lasă! — zise ea întorcându-se

înapoi, temându-se de Eva; și în întoarcere puse pe gâtul lui o răsuflare.

El nu înțelegea; el simțea că i se urcă în față, sub pielea rece de aerul nopții, tot sângele inimii, o flacăra.

Ii apucase amândouă mâinile, se plecà pentru a le acoperi de sărutări.

— Nu, nu aci, Gustavo...

El nu înțelegea. Francesca își desfăcù o mână din strânsoare; ca să'l respingă își afundă mâna în părul lui, îi ridică capul. Apoi, se depărtă, se apropie de masă; tremurà toată.

— Ce frig! — zise. — Inchide.

Gustavo scoase fruntea în aer, stătù un moment cu pieptul înclinat spre noapte. Vroià să potolească astfel tumultul, căldura. Apoi închise; se întoarșe; erà palid, cu ceva convuls pe gură.

Francesca se refugiase lângă Eva.

Fetița plecase capul pe masă, pe fața de masă albă ca zăpada, pentru că somnul o doborà; erà roșie, roșie toată cu un surâș vag pe toată față; pleoapele închise erau atât de străvezii de păreau că lasă să străbată privirea; din gura deschisă eșia un suflu încet, respirul.

— Doarme — șopti mama. Și făcù semn lui Gustavo să umble încet.

— O duc eu sus, în odaia ei, zise încet Gustavo.

În cuvintele acelea ea presimți cursa și surâșe cu o mișcare de ironie pe buza de jos. Dar Gustavo se apropiase; ridică acum binișor micul corp nemișcat al Evei. Merseră așa în sus pe scări; Francesca înainte, Gustavo pe urmă. Capul fetei atârna de-oparte, arătând gâtul moale, lăsând să plouă pletele.

În odaie ardea o candelă, în mijlocul tavanului,

cu o lumină ca de lună. Din rochii, din albituri, din fie ce colț se înălțau parfumuri și înotau în aer.

— Pune-o pe pat, colò, în acela.

Gustavo așeză fetița; simțea parfumul care-l făcuse odată să tresară. Francesca sta plecată pe fată, o privea cum doarme, așteptând ca Gustavo să vorbească. El nu vorbi; o luă de odată în brațe, îi puse gura pe ceafă unde două trei bucle mici erau albe de pudră. Avea în ochi strălucirea aceea adâncă, pe față înflăcărarea aceea adâncă pe care Francesca o recunoștea. Dar Francesca nu vroia aceasta; violențele o ofensau.

— Nu, nu, Gustavo. Du-te — zise ea serioasă îndreptându-și părul pe ceafă. — Fii cuminte.

Atunci în el tot valul conținut al patimii izbucni.

— O iubea, o iubea! Simțea că 'nebunește. De l-ar lăsa să șadă măcar un ceas acolo, în genunchi pe covor, în odaia aceea, în parfumul acela! El nu cerea nimic mai mult: să fie bună!

— Nu, du-te. Are să se deștepte Eva.

El răspundea. — Eva eră în somnul dintâi; nu se putea deșteptă. El ar fi stat acolo fără să se misce. Să-l lase să rămână; încă puțin, încă puțin!

Se apropiase iar, îi apucă mânilor, se rugă cu privirea; vroia să o subjuge cu încetul. Francesca simțea că ar fi cedat, pentru că o dulceață și o oboseală vagă începea să o pătrundă. Ea rotî de două trei ori ochii în jurul ei, cuprinsă de o neliniște, pentru că Gustavo o apucase de mijloc și o atrăgea. O ultimă răzvrătire o mai ținù tare în protiva lânzezelei.

— Dar știi, Gustavo, ce facem noi?

Gustavo o strânse, îi căută gura. — O iubea! O iubea!

VII

De-atunci încolo se lăsară a fi înfășurați, târâți ; Francesca prin acea a ei condescendență și neîngrijire uitătoare a sufletului, Gustavo prin acea a lui oarbă sete de iubire. Și cum iubirea întrece și birue ori ce alt sentiment omenesc, părăsiră acum pe bolnavă.

Eră o faptă urâtă pe care o făptuiau în chip firesc. Ii ademenea afară vremea frumoasă, îi îmbătă aerul în plin, îi pătrundea de toate părțile vitalitatea covârșitoarea a pământului. În casă, sfortărea de atenție în a înmuiă ori ce vorbă, în o năbuși fie ce sgomot, îi obosea și i întărâtă.

Eșiau, steteau multă vreme absenți, uitându-se ; preferau locurile tănuite, refugiile protegute de copaci, cărările pierdute între plantații. Gustavo ducea în ascunzători aprinsul patimei lui, toată înflăcărarea firii lui aproape fecioară ; Francesca frumoasa ei mobilitate de înfățișeri, micile cruzimi ale liniștei ei, rafinamentul senioresc al senzației. Fugeau instictiv de ori ce lucru, de ori ce împrejurare de lucruri, care i-ar fi putut duce la o trezire a conștiinței. Când eşiau, aproape totdeauna unul din doi zicea, ca spre a se îndreptăți :

— Parcă'i e mai bine, nu e așa ? nu s'a plâns nici odată.

Și plecau.

Dar Donna Clara, în odaia aceea goală, în fața splendoarei ce se revărsă pe pardoseală de pe ferestrele pe jumătate închise, simțea o mare sfâșiere de inimă care o ucidea, simțea că se stinge. Mai întâi nu ghicise ; stătea întinsă în pat, ceasuri lungi, țintuită de boală, cu ochii deja turburi, făr'de privire, cu extremitățile de ghiață, ca și când

ar fi și început să moară într'o agonie lungă și fără spasmuri. În mânilor descărnate avea câte odată căutarea aceea neliniștită și nesigură, crisparea aceea zadarnică a degetelor cari încearcă să apuce. Atunci vroia să bea, vroia ceașca ca să și astâmpere uscăciunea gurii. Susana se arată din când în când în ușe: se apropia, pune ceașca la gura bolnavei ridicându'i capul cu o mână.

— Unde sunt... ei?

— E, doamnă, cine știe?

Donna Clara tresărea. Susana spusese cuvintele acele cu glas perfid. — Unde se duceau? Ce făceau atâta vreme pe-afară? A, va să zică de-asta; — o lumină neprevăzută o desluși; și, cu bănuiala care creștea repede, o furie violentă o cuprinse de-odată. — A, va să zică de-asta? o infamii! o infamii!

Intră atunci Eva, cu pasul ușor, purtând un mănunchiu de flori în brațele goale până la coate. Se apropie de pat, surâzând, foarte frumoasă. Dar când își simți capul prins de mânilor umede și arzătoare ale bătrânei, și simți pe păr, pe gât, pe față atâtea picături calde, căzând atâtea lacrimi, și printre lacrimi își simți căutată fruntea de gura aceea arsă care avea răsufllarea greoaie a boalei, și auzi rupt printre suspine sfâșietoare numele tatălui, încremenită încerca să se libereze, să apuce mânilor ce o țineau, să privească în fața bătrânei și strigă năbușită:

— Ce ai? Ce ai?...

376521

AD ALTARE DEI

Frumoasă amintire. Când începură clopotele să sune și undele sunetului începură să se împrăștie împrejur de-asupra pământurilor binecuvântate, ne oprirăm în mijlocul drumului.

— E Purificația—zise Giacinta.

Ave Maria!

Mi-aduc aminte: era albă toată, într'o rochie de lână aproape călugărească. Cutele multe pe piept, i se strângeau dese la mijloc, îi recădeau libere până pe picioare. Pe pielea gâtului, cefei, tâmpelor avea împrăștiată o culoare dulce de aur, ceva nedefinit de auriu și străvăziu, sub părul abia vizibil. Pe paloarea obrazilor mărgăritarele ce atârnavă de scoica roșiatică a urechiei sclipeau o strălucire vagă, câte odată puțin întunecată. Avea descoperită o parte a cefei, pe care înflorea o puzderie minunată de păr; restul gâtului era acoperit de legătura lată de pânză albă, sub șiragurile de perle; restul părului era prins într'un nod mare și se împrăștia pe de lături într'o catifelare care-l făcea să pară cenușiu.

Mi-aduc aminte de tot.

Ea a spus:—Ave Maria!—nevinovat. Apoi îmi surâse cu gura aceea frumoasă nemăsurată. Și rămaserăm un moment ascultând clopotele ce sunau în marea solemnitate a dimineții de Februarie.

Eram în apropiere de Fontanella. Pe înălțimile acele ultimii aburi albi se ridicau dela pământ și se împrăștia în văzduh; și cum înălțimile se umileau în fața câmpiei, urmă aburilor o vie schinteire de rouă proaspătă. Tot pământul părea cristalizat, și pe fondul acela mișcător de splendori, arborii despuiți răsăreau ca niște eflorescențe reci de piatră. De-o parte o grămadă de curmali cenușii aveau forme monstruoase de ramificații. Mai mi-aduc aminte că niște arbori cu ramurile multe și subțiri, poate ulmi, poate plopî, mi-au dat impresia copilărească a unor uriași mii-de-picioare ridicați pe ceva nalt.

Giacinta se rugă; îi vedeam buzele mișcându-se în rostirea înceată a silabelor. O priveam. Nu era într'adevăr frumoasă, nici de o frumusețe curată; în surâs, gura i se lărgea urcându-se de lături în spre urechi, dar dinții aveau o netezime de geme; ochii aveau irisul mic și globul mare îndulcit de un ușor colorit albastru comun copiilor. Așa îmi plăcea. Eșia din șaisprezece ani, femeie.

Și peste un moment, zise:—Haidem în spre biserică.

Mergeam alături, pe potecă, rupând din când în când tăcerea cu câte un cuvânt. De-o parte se nătindeau viile moarte cu coardele roșii cari așteptau tăiatul, în presimțirea primăverii; de cealaltă parte se lungeau lanurile de grâu în copilăria lor verde. Când eșirăm în șoseaua ce ducea la Chieti, o turmă de oi ne privi trecând! blândeștele dobitoace albe și negre ședeau cu capul în sus, cu urechile roșiatice

în spre lumină, pe iarbă scurtă, în idila matinală ; și două sau trei sugace căutau furioase sfârcurile printre picioarele mamelor.

Giacinta surâse aproape cu drăgălășie, întorcându-se ; era miloasă.

Biserica era la capătul unei șosele țarmurită de stejari cari aveau o gravitate de patriarhi și o vârstă de mumii. Pe-afară, dărămăturile tencuelii lăsau să se vadă cărămida roșie ; în lături se deschideau ferestrele semilunare. Pe frontonul obtuz al fațadei o cruce de fier își întindea brațele. Era o biserică de o arhitectură simplă și grosolană, ca acelea pe cari le fac copiii din câteva linii, pe marginile cărților urâte. În jurul pieței se arătau casele colonilor, stogurile înalte de paie uscate. Am încă o impresie de culoare : ornamentele de teracotă roșie pe acoperișuri, pe niște prăjini strâmbe, foarte nalte, pe cerul acela de un albastru atât de spiritual. Am încă dinainte fața scofâlcită a femeii aceleia bolnave care a întins mâna cerând de pomână la ușe. O față de o culoare nedefinită, în care nu mai erau vii decât doi ochi triști în umbra unei basmale negre cu flori mici galbene înodată sub bărbie. O mână care te făcea să gândești la laba pielosă a găștei.

Intrăm în biserică, eu și Giacinta, în mulțime. Țăranii, politicoși, în duhoarea unsoarei ce le făcea părul lucios, ne făceau loc. Ajungem în mijloc, acolo de unde începe, descrescând în spre altar, grămada creștinilor îngenuchiate, o mare grămadă de capete acoperite cu basmale de mătase galbene, roșii, negre, cu vârgi, cu flori. Altarul se ridică în fund, fumegând de lumânări, ale căror raze se răstrângeau pe palmele de zinc suprapuse, pe auriturile false, pe florile artificiale de

fire de argint și de lână. Lângă altar, de pe o ridicătură, S-ta Fecioară domină mulțimea credincioșilor; Regina Fecioarelor, frumoasă în rochia ei de mătase albastră cu broderii de aur, glorioasă în diadema ei de tinichia cu pietre mari scilpitoare, iluminată de adorarea sufletelor acelora păcătoase care cereau îndurarea.

Eu și Giacinta rămăsesem în picioare, strânși unul lângă altul de îngrămădeala mulțimei, tăcuți, privind. În aerul încălzit de atâtea răsufări omești, în mijlocul exhalățiunilor mulțimei, înotau mirosurile tari ale ghiocelor, ale micșunelilor și ale rosmarinului. O lumină greoaie cădea de pe ferestrele semilunare acoperite cu perdele roșii.

Nu se auzea de cât răsufarea orgii și, din când în când, când deschidea cineva ușa să intre, glasul plângător și răgușit al cerșetorei bolnave.

— *Introibo ad altare Dei. Ad Deum qui laetificat juventatem meam....*, începù preotul la picioarele altarului.

Giacinta sta nemișcată, ascultând. Numai că erà albă în mijlocul tumultului acela de culori în penumbră; numai ea erà dreaptă și subțire, răsărind ca o mare floare de apă ce ar fi năzuit spre lumină. Și ea credea, ea erà pioasă. Lângă noi, mi-aduc aminte, se ridică un fel de tabernacol de lemn închis, cu trei geamuri, în care erà simulacrul lui San Rocco de ipsos vopsit; ședeam sub protecția sfântului. Un câine ghemuit pe pedestal, își ridică botul către protector, și martirul cu barba neagră arătând cu mâna stângă o rană vânată pe genunchiul gol, cu dreapta rezemându-se în bastonul de pelerin, privea nemișcat în gol cu doi ochi de sticlă albă găuriți. În vârful tabernacolu-lui atârnav două picioare împreunate și un braț

turnate grosolan în ceară, roșii ca niște adevărate mutilări de membre omenești, *ex-voto*.

— *Confitebor tibi in cithara, Deus, Deus meus!* — urmă preotul, cu glasul cavernos, la picioarele altarului. De sus, orga împrăștiă acorduri adânci dar încete, schimbând mereu tonul. Tuburile lucitoare ale instrumentului întreceau baldachinul; și colo, la spate, în cor, în sfâșietura unei perdele apărură o rază de soare și se lungi în aer într'o jerie de aur clocotitoare de atomi. O parte a Christului crucificat se desemnă închis în raza aceea glorioasă.

— *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto...*

Mulțimea toată se plecă într'o reculegere solemnă; și marele glas al orgei răspunzând domină cântecul răgușit al preotului. Umbra crescuse din contrastul soarelui în cor; creștea și căldura întită de răsuflările celor îngenunchiați, o năbușală greoaie ce îndemnă la somn, ce pironia acolo în contemplarea nemișcată a lui Dumnezeu.

— *Domine, exaudi orationem meam.*

Eu și Giacinta eram strânși unul lângă altul. Un fel de slăbiciune începea să mă cuprindă, o căldură intensă mi se urcă în față; aveam o senzație ciudată a mulțimei aceleia de oameni asupra căreia trecea unda rugăciunii, în umbra sfâșiată de licăririle tremurătoare ale altarului. Și eu credeam; și din credința mea de copil sunetele orgei și parfumul dulce ce emană din Giacinta întărâtă vedenii confuze, vedenii nesfârșite, în mijlocul cărora, nu știu de ce, înfloreau unele amintiri vagi din prima copilărie: amintirea, de pildă, a atâtor crini, cu caliciurile mari argintii cari mă adormiră cu parfumul lor într'o seară de Iunie în odaia surorii mele; amintirea unui grup de cui-

buri pe care eu le dădui jos cu un băț de pe strășină, într'o dimineață de primăvară, ca să fur micile ouă perlate ale rândunelelor ce cloceau.

— *Oremus te, Domine, per merita Sanctorum tuorum.*

Și acordurile orgii puseră un lung fior peste toate capetele. Giacinta se plecă. Eu o țineam de mână. Eră mai naltă de cât mine, îmi rezemam ușor capul pe umărul ei. Nu știu ce simțea ea, dar a mea era o senzație curată și blândă, era aproape o drăgălășie care'mi biruia sufletul și mă făcea să 'mi plec genunchii inconștient și să 'mi plec capul.

— *Tu solus Dominus, tu solus Altissimus, Jesu Christe...*

Fu o mișcare confuză în toată mulțimea îngenunchiată, fu asupra întregii mulțimi trecerea repede a ceva albicios. Erau poate mânilor ce făceau semnul crucei de la frunte la inimă. Orga ajunse deodată la glasuri ascuțite, aruncă în boltă un mare acord vesel de imn ce străbătutu toate acele suflete ca o jergie de raze și le urcă în paradis.

Dar se auzi în mulțime zângănitul monetelor de bronz pe tava pe care dascălul o purta de jur împrejur; apoi se auz. de-asupra fâlfâitul perdelelor roșii. O mare lumină plouă de sus; fu un amestec de culori, jos, în lumină.

— *Kyrie, eleison, Christe, eleison, Kyrie, eleison.*

Incepură glasurile corului, nesigure, șovăitoare; glasurile copilelor ce nu se vedeau. Păreau picături de apă căzând în văzdûhul acela în care soarele de Februarie împrăștiă o feciorească beatitudine de nimb. Eu închisei ochii, avui un fior lung de plăcere; mă strânsei de Giacinta care

urmă cu glas încet litania, și instinctul iubirei, ce se determină cu încetul în organismul meu de copil, pune în acea plăcere mistică o ușoară șuviță de dorință sensua!ă. Printre pleoape, vedeam o înflăcărare roșiatică, o mare pădure roșie înflorind, printre țesutul viețuitor al pleoapelor mele.

— *Sancta Maria, ora pro nobis!*

Glasurile deveneau sigure și limpezi; cadențele orgii se urmau în ton minor. Mulțimea avea la început o undire nedeslușită de capete; apoi, puțin câte puțin, târâtă de psalm, înmuiată de căldură și de mirosul amestecat al tămâiei și al florilor, puțin câte puțin se întinse înainte, se întinse în spre Fecioară, cu una din acele porniri oarbe pe cari superstiția le dă sufletelor simple. Fecioara strălucea în lumina ce venea de sus; fața'i era albă și nepăsătoare, ochii nemișcați și fără privire și în cele două globuri de cristal fascinația intensă care e numai în ochii idolilor infirmi și ai peștilor morți.

— *Virgo prudentissimo, Virgo veneranda. Virgo predicanda...*

Atunci toate glasurile isbucniră; fu un mare psalm al tuturor glasurilor într'o mare înălțare de laude în văzduh, în sus, către bolta pe care o încununau razele tot mai multe de soare și aburii cădelniței, sus, sus.

— *Rosa mystica, Turris Davidica, Turris eburnea...*

Sus! O nesfârșită înfășurare de iubire năpădea mulțimea îngenuchiată, un suflu arzător și dulce trecea de-asupra tuturor capetelor și le prostră în rugăciune pe pardoseală.

— *Consolatrix afflictorum, ora pro nobis!*

Giacinta cântă și ea, înclinată, cu o roșată su-

fletească pe față, cu ochii strălucitori, vibrând ca un instrument sonor. Eu nu 'mi plecasem genunchii, nu era loc în jurul meu; dar un fel de aiurire nebună mă țintuia locului, pentru că eu singur ședeam de-asupra tuturor celorlalți din jur, și ființele acelea omenești așa prosternate și atât de orbește împlorătoare, masa aceea viețuitoare de materie din care isbucneă aproape inconștient, un atât de înalt imn de patimă, și soarele acela ce umplea bolta și ici și colo se abătea asupra spinărilor, și aburii aceia ciudați aci grețoși, aci cerești, și de-asupra a tot madona aceea nemișcată și țeapănă, sfinții aceia nemișcați și țapeni privind în gol, îmi dădeau un spectacol infricoșetor, îmi buimăceau micul meu suflet neștiutor.

Și imnul creștea, litiunile sporeau; păreau că în cele din urmă țevile orgii plesniseră.

— *Regina virginum, Regina Sanctorum omnium, ora pro nobis!*

Mielul Domnului venea acum în psalm, mielul Domnului care desleagă păcatele lumii. Eră ultima înfățișare a laudelor.

— *Ora pro nobis, sancta Dei Genitrix!*

Orga tăcù; sunetul se împrăstie în boltă și sunetul încetă. Se făcea în biserică o tăcere, în care credincioșii încă îngenunchiați respirau greu. Apoi toate frunțile se ridicară în semnul crucii; un șopot trecù prin mulțime; de pe ușa deschisă intră o undă de aer liber, curățitor. Din cafas veneau glasuri rupte; la spatele altarului se vedea o undire confuză de steaguri.

Eu și cu Giacinta eram încă sub tabernacolul lui San Rocco. Când ridicai ochii spre dansa, ea 'mi surâse; nu știu însă să cuprind acum în cuvinte surâsul acela, fu ca trecerea a ceva liniștit

și luminos pe fața ei care rămase tristă; nu fu nici o mișcare a gurii nici a ochilor, nu; părù, iată, ca un fulger ce ar fi înflăcărat profilul gânditor al unei statui albe; nu, nici asta; nu găesc frazele. Rămaserăm pe urmă, tăcuți, așteptând ca din sacristie să înceapă a se desfășura procesiunea. La ușe, în tindă, câți-vă bărbați făceau gură; se punea la mezat gloria de a se duce pe umeri povara imaginii Mariei.

— Cinci carlini! Un ducat! Doui ducați!

Mulțimea așteptă. Mai toate femeile erau cu mâinile încrucișate pe pantece, și în ochi o aiureală ștearsă; bărbații priveau în spre ușe murmurând. În mijlocul lor, în locul lăsat liber, pe pardoseală începù să se miște o massă nesigură, negricioasă, un maldăr de sdrențe, și să se târască binișor în spre altar.

— Doui ducați! trei ducați!

Din maldărul acela de sdrențe ieșea un cap omenesc, ca din gătlejul unei broaște țestoase capul verzui clătîându-se. Eră cerșetoarea bolnavă; o recunoscuî cu un fior de scârbă, pentru că nu mai avea bazmaua ce o acoperea; se vedea un craniu diform, plin de pete roșii, ca o țeastă desgropată pe care ar mai fi rămas câte-va șuvițe de piele roșcată. Și craniul acela înaintă pe pardoseală, împins de corpul pe care'l susțineau labele mânilor și genunchii.

— Trei ducați! trei ducați și jumătate!

Cerșetoarea făcea mereu cruci cu limba pe cărămizi, în gloria Mariei; vroiă să meargă până la picioarele Mariei; vroiă să fie demnă să 'i sărute poalele rochiei. Iși adună puterile, contractându-se, sprijinindu-se în degetele picioarelor desculțe. De cele două laturi ale cărării lumea se uită cu indi-

ferența celui ce e învățat cu o priveliște de oroare. Sosi însă un om înalt, îmbrăcat cu o mantă albastră, cu un nas mare încovoiat, mânios; lovi cu picioarele pe cerșetoare, o ridică de jos cu o smucitură, o târâ dincolo de ușe: — afară! afară!

— Trei ducați și jumătate! patru ducați.

Farmecul se sfârșise. În sacristie începu să sune clopoțelul; apoi deodată, o mare isbucnire de clopote de sus făcù biserica să tremure din temelii. Și întâele steaguri porniră orizontale, ieșiră în aer, se îndreptară și fluturară: erau două steaguri violete cu ciucuri de argint. *Din don! din don!* Porniră mantalele albastre, cu lumânările aprinse, doui câte doui, în șir.

Din don, don don don! Porni un al treilea steag, foarte înalt, de-un roșu închis tivit cu aur, cu un glob de aur în vârful bățului. *Din don don!*

Porni crucifixul uriaș, țintuit pe cruce, pătat tot de vânătăi și de sânge, dus pe lingureaua stomacului de un bărbat vânjos, sprijinit de alți doui de lături.

Din don, din don! Instrumentele de alamă începură un marș triumfal; pistoalele detunară. Pornă în sfârșit Fecioara-Fecioarelor, Steaua dimineții, Turnul de fildeș, în mijlocul poporului ei, în mijlocul strigătelor poporului ei, și eșia la soare. Ieșia să împrăstie binecuvântarea peste toate țarinele semădate.

— *Alleluja alleluja!*

Mulțimea femeilor și bărbaților, târâtă, urmă schinteirea și fâlfâirea mantalei în înălțime. Steagurile bătute de vânt, fâlfaiău și se înfășurau pe bețe. Pe șosea, praful se stârnea în răsbufulni acoperind toată pompa.

Baldachinul roșu se clătină pe cei patru susți
nători poleiți, amenințând pe preoții cântăreți

Eu și cu Giacinta vedem procesiunea îndepăr-
tându-se printre stejarii patriarhali, vedem ultimele
fluturări violete în văzduhul limpede, vedem stră-
lucind crucea pe diadema Madonei, pierzându-se
apoi toate acele forme mișcătoare în înflăcărarea
soarelui care proteguia câmpia pustie.

19	Costice
4	Joune
25	marit
6	nitri
5	maria
<hr/>	
54	

Biblioteca pentru Toți

NUVELE ȘI SCHIȚE

Originale și traduse publicate în *Biblioteca pentru toți*

- 6 *Vlahuță A.* Icoane Șterse, Nuvele,
7 *Carmen Sylva.* De prin veacuri I. Nuvele trad.
10 *Maiorescu T.* Nuvele și schițe. traduceri din Alaron, Bret-Harte și Mark Twain.
11 *Theuriet Andr.* Din tinerețe, etc, Nuvele; Tatăl Pipița și Mițu-Pisu, Mănunchiul. trad.
12 *Demetrescu M.* Nuvele. Lake Buturugă, Dreptatea lui Ștefăniță.
13 *Duiliu Zamfirescu.* Nuvele romane: Alessio Singurătatea. O vânătoare de vulpi, Frica.
22 *Xavier de Maistre.* Călătorie împrejurul odăii mele traducere de Alex A. C. Sturdza.
23 – 24 *Bănățeanu P.* Din viața meseriașilor. Nuvele cu o biografie de Titu Maiorescu și portret.
40 *Carmen Sylva.* De prin veacuri II ultim, Nuvele trad. din limba germană
51 *Vlahuță A.* Din goana vieței I. Profiluri în versuri și schițe în proză, cu portretul autorului
58. *Caragiali I. L.* Schițe ușoare: Un pedagog de școală nouă. Reformă. Bene-merenti etc.
59 *Vlahuță A.* Din goana vieței II ultim. File rupte Amintiri despre Eminescu.
121 – 122 *Caragiali I. L.* Notițe și fragmente literare: câteva păreri, politica și cultura. Note risipite, o vizită la castelul lui Hașdeu, etc.
254 *Cazaban.* Departate de oraș, nuvele și schițe.
271 *Nest. Ureche.* Căruța poștei, cum călătoreau strămoșii noștri, schițe.
278 – 279 *Eminescu.* Povestii și nuvele: Făt-frumos, Sărmanul Dionis. La aniversare, Cesara, Frumoasa Lumii.
292 *Gârleanu Em.* Odată. Amintiri Schițe și Nuvele.
293 *Vasile Pop.* Ocna vieței Nuvele umoristice.
300 *Basarabescu.* Norocul. Schițe și Nuvele. Muza română. Domnu Tanu, etc.
305 – 306 *Gane.* Nuvele. Domnița Roxandra. Fluerul lui Ștefan, etc. Vol. I cu biografie și portret.

ROMANELE ORIGINALE ȘI TRADUCERI publicate în «Biblioteca pentru toți»

<i>Maupassant.</i> O Viață, traducere de Haral. G. Lecca.	1.20
" Tare ca moartea.	1.20
<i>Zola.</i> Theresa Raquin.	0.60
<i>Tolstoi.</i> Invierea, trad. dr. Duscianu	0.90
<i>Murger Henry.</i> Scene din viața artiștilor. (Vie de Bohème)	1.20
<i>Balzac.</i> Eugenia Grandet	0.90
<i>Sienkiewicz.</i> Quo Vadis, trad. de Haralamb G. Lecca	1.20
<i>Sienkiewicz.</i> Pentru pâine	0.30
<i>Daudet Alphonse.</i> Jaques, trad. de Haral. G. Lecca, sub presă.	
<i>Pushkin.</i> Dubrowsky.	0.30
<i>Turghenieff.</i> Un rege Lear al Stepei	0.30
<i>Dostoiewsky.</i> Precocii.	0.60
<i>Dumas Al.</i> Dama cu Camelii	0.90
<i>Goethe.</i> Suferințele tânărului Werther.	
<i>Prevost Abatele.</i> Manon Lescaut	0.90
<i>Goldsmith Ollivier.</i> Vicarul din Wakefield.	
<i>Lermontov.</i> Un erou al timpului nostru	0.60
<i>Tolstoi.</i> Romanul căsătoriei	0.30
<i>Suderman.</i> Moara părăsită	0.30
<i>Tolstoi.</i> Sonata Kreuzer	0.30
<i>Turghenieff.</i> Cea dintâi iubire	0.30
<i>Sienkiewicz.</i> Bartek Invingătorul	0.30
<i>Lamartine.</i> Graziella	0.60
<i>Genevraye.</i> Ombra	0.30
<i>Daudet Alphons.</i> Tartarin din Tarascon	0.30
<i>François Copée.</i> Poveste tristă	0.30
" " Prietine	0.30
<i>Bernardin de St. Pierre.</i> Paul și Virginia	0.60
<i>Vlahuță Al.</i> Dan, Roman	1.20
<i>Bolintineanu.</i> Elena, Roman	0.60
" " Manoil	0.60
<i>Filimon.</i> Ciocoi vechi și noi	1.50
<i>Traian Demetrescu.</i> Iubita	0.30
" " Cum iubim.	0.60
<i>Duliu Zamfirescu.</i> Viața la țară	1.20
" " Tanase Scatiu	0.60
" " In războiu	0.60
" " Indreptări	0.60
<i>Gandrea Gr.</i> Fulga sau Ideal și Real	0.30
<i>Rădulescu-Niger.</i> Căpitanul Rodoța	0.60

1100